

ნომეტიკა:

საპროფესიონალიზაციო გეგმა	3
საპროფესიონალიზაციო	4-5
ქართული მხედრობისთვის სამხ-საპროფესიონალიზაციო	6-9
იდეალური სტრატეგია...	9-10
გეგმვა	10-11
მხედრობის ფორმა	11-13
საქართველოში ფეხბურთის FC-Bayern-ის ბავშვთა საფეხბურთო კლუბში	13-14
მედიაციური სტრატეგია	15-19
გეგმვა ჩემთვის მნიშვნელოვან	20-21
Einmal Tbilisi-Suchumi und zurück	21-26
საქართველო?	26-29
იდეალური	30

გამყარების გეგმის ავტორი: ეთიკური კვირბინაძე

ს ა ზ ო რ ვ ა ე რ ვ ვ ე რ მ ც ე ე ს ი

ძუნა ხაზ რეძი
 ჯილდოს.
 ხანჯელის.
 გულზე ახლოს ხაზ
 და ღმერთზე ზეძით.
 რეძი წანჯალო.
 რეძი მწანჯალო.
 დაყლაღაჲ
 საძმობლოჲ რეძი.
 ძუნთან ვაზ, ძაგობა
 ძინს დაეძეძ.
 როგორს დაეძეძ
 საჯდულს მძიური.
 და ამ ჯაღაზა
 ძინის ნაგლეჯზე
 ძეძადმწანჯალო
 ვაზ ჭედნიური...

თთან ჯილაძე

სახალხო

წმინდა ილია მართალი (ჭავჭავაძე)

ჩვენ გვესმის და ადვილად გამოსაცნობიც არის, რისთვის გვიხარია იესო ქრისტეს შობის დღე. გვესმის ეს დიდი დღე რისთვის არის დიდი, რისთვის არის ყოველ-წლივ სიხარულით და მილოცვით მისაგებებელი, რისთვის არის საღვთისწაულო დიდისა და პატარასათვის. ამ დღეს დაიბადა სიკვდილითა სიკვდილის დამთრგუნველი და ცხოვრების მომნიჭებელი მაცხოვარი ქვეყნისა, ღმერთი ყოვლად მოწყალეებისა და ყოვლად მსხნელის სიყვარულისა. ღმერთი ნუგეშისმცემელი უძღურისა და უღონოსი, დავრდომილთა აღმადგენელი, სნეულთა მაურვებელი, ცოდვილთა შემწყნარებელი, მაშვრალთა და ტვირთმძიმეთა მეოხ-პატრონი და მწყალობელი. მან აღამაღლა ღირსება და პატივი აღამიანისა იქამდე, სადამინაც მისდა მოსვლამდე ვერ მიმწვდარიყო აღამიანის შეშინებული გონება და გაუღვიძებელი გრძობა. „ვით მამა ზეცის, იყავ შენცა სრულიო“, უმოძღვრა კაცს და ამით გვამცნო, რომ კაცი შემძლებელ არს აღსვლად ღვთაების სისრულემდე. რაოდენი დიდებაა და პატივი კაცის ბუნებისა ამ ექვსს სიტყვაში, ღვთისა ბაგეთაგან წარმოთქმულში... იღვაწე და ღვთის სისრულემდე შენც შეგიძლიან ახვიდე და მიახწიო. ესოდენი განდიდება და აღმატება აღამიანის ღირსებისა ჯერ მანამდე არა აღამიანს არ გაეგონა და საკვირველია განა, რომ ყოველ ამის შემდეგ ყოველ-წლივ იესო ქრისტეს შობის დღეს დიდებით ვადიდებთ, ერთმანეთს სიხარულით ვულოცავთ, ვმხიარულობთ და თვითოეულის გული მოწყალეებისათვის და მაღლისათვის სძვერს.

ხოლო არ გვესმის, რა მიზეზით ამასთანავე, თუ არ მეტის, სიხარულით ვეგებებით ხოლმე პირველ დღეს ახალი წლისას. აი ესეც ახალი წელიწადი და არ ვიცით რა მოგილოცოთ: წასვლა ძველისა, თუ მოსვლა ახლისა. ან ერთში რა ყრია, ან მეორეში, ვერ გამოგვიცვნიან. წასვლა ძველისა თავის-თავად ბევრი არაფერი სასიხარულოა. პირიქით, სანადვლელი უფროა. ჯერ იმიტომ, რომ კარგი იყო თუ ავი, მაინც შეჩვეული ჭირი იყო და შეჩვეული ჭირი ხომ ზოგჯერ ქართველისათვის შეუჩვეველ ღზინსა სჯობია. მეორე იმიტომ, რომ ძველი წელიწადი წავიდა და

სასიცოცხლოდ მოთვლილ დღეთაგან თვითოეულს ჩვენგანს მოაკლდა მთელი სამას სამოცდახუთი დღე და სამას სამოცდა ხუთი დღით ახლო მიუყვებით იმ აუცილებელს სადგურს, საცა შესვლაა და გამოსვლა აღარა. ნუთუ ეს მისალოცველია და სასიხარულო... ხუმრობაა, მთელი სამასსამოცდახუთი თორმეტ-საათიანი დღე და მთელი სამასსამოცდახუთი თორმეტი საათიანივე ღამე... წავიდა და დაიღუპა ეს ამოდენა დღე და ღამე, ეს ამოდენა დრო და ჟამი იქ, საცა სიცოცხლე უამისოდაც წუთია. დროთა ბრუნვამ რომ ეს ამოდენა დალა წართვა ჩვენს სიცოცხლესა, სამაგიეროდ რა ნუგეში მოგვცა, რა გვათესინა, რა მოგვამკვივნა, რა დაგვამუნათა? რომ გვეთქმოდეს - ბევრი არაფერიო, ცოტა მაინც საგულვებელი გვექნებოდა. საქმე ის არის, რომ სულ არაფერი მოუცია, და ეს რა ნუგეშია. მიდიან დღენი, მიდიან წელნი და ჩვენ ისევ ისე პირდაღებულნი ვართ, ისევ ისე ხელცარიელნი, როგორც ვყოფილვართ, და ვიძახით: სად წავიდეთ, ვის შევჩივლოთ, ვის ვუთხრათ, ვინ განგვიღებს დახშულ კარებს ბედისას?

ბედის კარის გაღებას ვინ სჩივის. ეს ის ძეხვია ჩვენთვის, რომელსაც მშვიერი კატა ვერ შესწვდა და თავი იმით ინუგეშა, რომ პარასკევიაო. ჩვენთვის ისიც დიდი ბედნიერება იქნებოდა, რომ უბედურების კარის დახურვას და შიგნიდან ჩაკეტვას მაინც ვღირსებოდით. ეს რომ მაინც ეწყალობებინა ძველს წელიწადს, კიდევ ღმერთის მადლობას ვეტყოდით და არ დავინანებდით ამისთვის იმ ძვირფას საფასურის გაცემას, რომელსაც დღენი სიცოცხლისანი ჰქვიან, და რომელიც მით უფრო ძნელი გასამეტებელია, რომ ჩვენდა დაუკითხავად მიდის და აღარ ბრუნდება უკან. სხვა ყველა გაცემული ისევ ხელახლად მოიხვეჭება და სიცოცხლის წარსული დღენი-კი აღარა. ვაი ფუჭად განვლილს სამას სამოცდა ხუთს დღეს და ღამეს. ჩვენს სიცოცხლეს ეს ამოდენა ხანი მოაკლდა და ერთის ბეწვის ოდენაც-კი არა შეგვამტნია რა. უნდა ვტიროდეთ და არ გვიხაროდეს კი, რომ ესე უგემურად, ურგებად დღენი ჩვენნი დავლიეთ. აქ სინანულს უფრო მეტი ადგილი აქვს, ვიდრე სიხარულს, გლოვას და სამძიმარს, ვიდრე მხიარულებასა და მილოცვ-მოლოცვას.

სინანულიც კაი საქმეა, კაი საქონელია, თუ მართლა საგონებელში რაშიმე ჩაგვაგდო და ნამუსი და სინდისი თავისის უტყუარის სასწორით ხელში კარზე მოგვაყენა ჩვენდა განსაკითხავად. განკითხვა თავისის თავისა ბევრს მიზეზს დაგვანახებდა ჩვენის უბედურებისას და ქარისაგან მოტანილს სინარულს ძველის წასვლისას და ახალის მოსვლისას ქარსავე გაატანდა, მაგრამ სად არის. სინანულისა და განკითხვისათვის აღარც გული გვაქვს გულის ადგილას და აღარც ჭკუა ჭკუის ადგილას და ვიძახით წარამარად „დრონი მეფობენო“, მაშინ, დრო მხოლოდ იგი ქვევრია, რომელიც მარტო იმას ამოიძახებს ხოლმე, რასაც თვითონ კაცი ჩასძახებს.

რალა საკვირველია, რომ ჩვენ, ძველის წელიწადისაგან გულგატეხილნი და ასე უნუგემოდ დარჩენილნი, ახალ წელიწადს რალაც იმედით ვებლაუჭებით, რალაც სინარულით შევნატრით. მეტი რა გზაა, წყალწაღებული ხავსს ეჭიდებოდაო. ჩვენც ასე მოგვდის. ხოლო საკითხი ეს არის: ეს კარზე მოსული ახალი წელიწადი ჯერ ხომ გაუჭრელი ნესვია და რა საბუთია, რომ შევხარით. ქრისტეს აქეთ სრული ათას რვაას ოთხმოცდათვრამეტი წელიწადი გასთენებია ადამიანს საერთოდ და ჩვენ, ქართველებს ცალკე და ათას რვაას ოთხმოცდათვრამეტჯერ სინარულით და მილოცვით მიგვეგებივართ და ამდენჯერვე მოვტყუებულვართ, იმედი და სინარული გაგვცრუებია და ათას რვაას ოთხმოცდამეტჯერ წელიწადისაგან რალას უნდა მოველოდეთ, ჩვენ, ქართველები მაინც.

მართალია, დღევანდელის დღის გამწარებული კაცი ხვალის იმედზეა ხოლმე, მაგრამ ესეც კი უნდა ვიცოდეთ, რომ ხვალე შვილია დღევანდელის დღისა და დღევანდელი დღე შვილია გუშინდელისა. რაკი ასეა, მაშ დედა ვუნახოთ, მამა ვუნახოთ და შვილი ისე გამოვნახოთ, ქართულის ანდაზისამებრ, და მაშინ დავინახავთ, - რა წითელი კოჭი უნდა ბრძანდებოდეს ჩვენთვის ეს ახლად შობილი ახალი წელიწადი, რომლის მზე და მთვარე, ნათელი და ბნელი პირველ შეხედვით თვალთ არა სჩანს, აბა ერთი გვიბრძანეთ, - რა მოუხანით, რა მოუთესეთ, რომ რა მოგვამკვინოს.

„ყოველი მსგავსი მსგავსსა ჰშობსო“,

ნათქვამია, და უხეირო, უსაქმურ წელიწადისაგან ნაშობი რა ხეირს მოგვიტანს. განა ამისთანა წელიწადი ერთი და ორია!.. ეს რამდენი დრო და ჟამია, რაც ჩვენ ვიძახით: „წახდენ ყოველნი ჩვენთვისა, რაც გვქონდა ქონებანიო“. ვინ არის ამის მიზეზი? არავენ, ჩვენს მეტი, და ამის მაგიერ, რომ ყოველმა ახალმა წელიწადმა ჩვენს თავზე მიგვახედოს, დაგვიჟინია „შემოვდგით ფეხი და გწყალობდეთ ღმერთიო“ და გვგონია, რომ რაკი ეს ვთქვით, ციდან მანანა ჩამოვა და პირში ჩაგვივარდება. ის-კი აღარ გვახსოვს, რომ ღმერთი მარტო გამრჯელის მწყალობელია და უხეიროს, უქმს, უსაქმურს პირს არიდებს. დღენი დღესა სცვლიან, წელიწადნი წელიწადს და ჩვენი თავი კი ისევ ისე წყალს მიაქვს, ანდაზისა არ იყოს, - ურია წყალს მიჰქონდა და გზაც ის იყო. გაურჯელს კაცს წყალი წაიღებს. მაშ რა მოუვა. ამას დიდი ღარი და ხაზი არ უნდა.

„ღმერთმა ტკბილად დაგაბეროსო“, ერთმანეთისათვის ვნატრულობთ ხოლმე, როცა-კი ახალი წელიწადი კარს დაგვირაკუნებს. რა დიდად სანატრელი რამ არის ეს დაბერება. დაბერებიდან ერთი ფეხის გადადგმაღა სიკვდილამდე. და რაკი ამაზე მიდგება საქმე, მაშინ ყოველისფერი მწარეა. ან თვითონ სიბერე თავის-თავად მწარეზე უმწარესი არ არის განა? თუ ესეა, აბა ესლა თარგმნეთ, რას ნიშნავს ტკბილად დაბერება? აშკარაა, ტკბილად დამწარებას და ნუთუ ამაზე უკეთესი სანატრელი აღარა გაგვაჩნია-რა. ამაზე უკეთესი სანატრელი ვეღარა გვიპოვია-რა. ნატვრის უნარიც კი დაგვკარგვია, მოდი და წყალი ნუ წაგიღებს ამისთანას. სხვა რა გზაა?

სხვა გზა ის არის, რომ ერთმანეთს ერთმანეთით გული გავუგულადოთ და ამისთვის ღონე ღონეს გადავაბათ, მხარი მხარს მივცეთ, ერთმანეთის სიყვარული ვამოციქულოთ და ამ წინდებულს ახალს წელიწადს იმას ვაქმნევინებთ, რაც ჩვენ გვინდა და არა იმას, რაც მასა ჰსურს. ვიმხნეოთ ერთად-ერთის გულით, ერთის სულით, ერთმანეთის ნლობით. ვინც მხნეა, ის ძლიერია. მაშ „მხნე იყავ და განძლიერდი“ - აი ჩვენი საახალწლო მოლოცვა, ჩვენი საახალწლო ნატვრა.

ტფილისი, 31 დეკემბერი, 1898 წ.

ქართული

ქართული მხედრობის ისტორია

ანი-სახსაღარი

საქართველოში ლაშქრის „წუვეისათვის“ განსაკუთრებული მოხელეები — „კაცნი“ იყვნენ, რომელთაც „ლაშქრის მწუვეელნი“ ერქვათ. ჩვეულებრივ ლაშქრის მწუველებად „შიკრიკნი და მალემსბროლელნი“ იგზავნებოდნენ ხოლმე. „წუვეის წიგნი“ აღნიშნული იყო ვადა ანუ „პაემანი“ როდესაც ჯარი საომრად გამოწყობილი უნდა გამოცხადებულყო. წიგნი „მზაობა“ იყო აღნიშნული, რომ ბრძანა „მეფემან რათა მზა იყუნენ სპანი მისნი“, თანაც დასახელებული იყო პაემანი მზაობისა და შეყრისა.

ამის შემდგომ ლაშქარი გამოწყობილია და იკრიბებოდა. ერთად შეკრებილ ჯარს მეფე დაათვალიერებინებდა და გაუსინჯავდა იარაღსა და მოკაზმულობას, რომელსაც „სპათა განახვა“ ეწოდებოდა. მაგალითად, როდესაც სპარსეთში დასალაშქრებლად გამზადებული ქართული მხედრობა დანიშნულ დროს თბილისში შეიკრიბა, თამარ მეფემ „განახვნა სპანი და იხილა აბჯარი კეთილითა და პატიოსნითა და მოუწონა აბჯარი და ცხენკეთილობა მათი, სიდიდე და სიმხნე სპათა მისთა“. ეს „განახვა“ ერთგვარი აღლუმი იყო, როგორც „ვეფხისტყაოსანშია“ აღწერილი: „აღლუმი ენახე მეკეთა ლაშქართა მოკაზმულობა, სიჩაუქე და სიკეთე კეკლუცად დარაზმულობა, ტაიჭთა მათთა სიმაღლე, აბჯართა ხუარაზმულობა“. ძლევა მოსილი ლაშქრობიდან დაბრუნებული ქართველთა ჯარი, განსაკუთრებით თუ მეფე ბრძოლის ველზე არ იყო, მახარობელს ჯერ მეფეს ან დედოფალს აახლებდნენ ხოლმე, შემდეგ როდესაც ლაშქარი და დიდებულებიც დედაქალაქს მოაღწევდნენ - მათ. მაშინ იმართებოდა დარბაზობა და ამირსპასალარი, როგორც ჯარის მთავარი წარმომადგენელი, მხედარმთავრებს შეუძღვებოდა, ომის ამბავს მოახსენებდა და ნადავლს და ძღვენს მიართმევდა მეფეს. ერთ-ერთი ასეთი იყო სახელგანთქმული გამრეკელ-თორელი, რომელიც სარგისის შემდგომ ამირსპასალარად იყო დადგენილი. თორელი გამრეკელი კახას ძე, მე-12

საუკუნის მეორე ნახევრის მოღვაწე, დიდგვაროვანი ფეოდალი, ისტორიულ წყაროებში იხსენიება 1177-1190 წლებთან დაკავშირებით. მან მეკვიდრეობით მიიღო თორის მამული, თემის ხეობა და ჯავახეთი, რომელსაც განაგებდა როგორც ერისთავთერისთავი. 1177 წელს თორელი, ისევე როგორც სამხრეთ საქართველოს სხვა ფეოდალები, თავის მამასთან ერთად მიემხრო ორბელთა მეთაურობით დემნა უფლისწულის გასამეფებლად მოწყობილ ამბოხებას, მაგრამ შემდგომ მიატოვა აჯანყებულები და გიორგი III-ის მხარეზე გადავიდა. რის შემდგომაც სამეფო კარზე საკმაოდ დაწინაურდა.

1185 წელს თამარ მეფემ თორელს გადასცა თმოგვიც და 1186 წელს ამირსპასალარის სიკვდილის შემდეგ მეფემ მას ამირსპასალარობა უბოძა. თორელი, როგორც მონაპირე მხარის ჯავახეთის ერისთავთერისთავი, მტრებისაგან იცავდა საქართველოს სამხრეთ საზღვრებს. 1186-87 წლებში მან დაამარცხა არანიდან და გელაქუნიდან შემოსილი თურქები და განდევნა ისინი სამხრეთ საქართველოდან. თორელის სარდლობით მეფის ჯარმა ჯავახეთში დაამარცხა გიორგი რუსის გასამეფებლად ამბოხებული ფეოდალები. მისი სიკვდილის შემდეგ მეფე თამარმა მის სახლს დაუტოვა როგორც თორის მამული, ისე ახალქალაქის საერისთავოები. ხოლო ამირსპასალარობა გადასცა ზაქარია მხარგრძელს.

ამირსპასალარს, თავის სამხედრო თანამდებობის ნიშნად, „ზრმალი“ ჰქონდა და მგზავრობაში, თუ დარბაზობის დროს იგი ხმაღმემორტყმული დადიოდა. ამასთანავე, მას როგორც სამხედრო ძლიერების გამომხატველს, მეფის კურთხევის წესში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა. „სამეფო ზრმალი“, სანამ მეფე ეკურთხეოდა სწორედ მის ხელთ იყო და როდესაც ეკლესიაში მიდიოდნენ, ეს „სამეფო ზრმალი ორთავე ხელთა ზედა“ მას ეტვირთა, ხოლო საეკლესიო კურთხევის დამთავრების შემდეგ, საკურთხევის კარიტგან ჩამოვიდოდა. მაშინ მეფის კურთხევის

წესში ნათქვამი იყო „ამირსპასალარმა ხრმალი შეარტყასო“, ალბათ როგორც საქართველოს ჯარის წინამძღოლმა. „კარის გარიგებაში“ ამირსპასალარის შესახებ ვკითხულობთ, რომ „უამისოდ ქვეყანა არ გაიცემის, არცა ვინ სამამულოდ შეიწყალები“ ანუ ქვეყნის გაცემა სახარაჯოდ ან მამულის გაცემა საყმოდ ამირსპასალარის გარეშე არ მოხდებოდა. არაერთხელ ყოფილა, რომ ამირსპასალარს კიდევ სხვა ვაზირობაც ჰქონდა მინიჭებული, მაგალითად გიორგი მესამის დროს ივანე ორბელი სუბმატის ძე მანდარტუხუცესი და ამირსპასალარი იყო. იგი იყო დავით მე-5-ის ძის, დემნა უფლისწულის სიმამრი და სწორედ მისი გამეფების მიზნით მოაწყო აჯანყება გიორგი III-ის წინააღმდეგ. აჯანყების დამარცხების შემდეგ ორბელი შეიპყრეს, თვალები დათხარეს და მოკლეს.

როგორც თვით სახელწოდება ამტკიცებს, ამირსპასალარი სპასალართა უფროსი უნდა ყოფილიყო, თუმცა ამის შესახებ ცნობები არ მოგვეპოვება. თამარ მეფის ისტორიკოსი ამბობს: ბრძოლის ველიდან დაბრუნდნენ და „მოვიდეს... სპასალარნი და სპასპეტნიო“. საფირებელია, რომ თითოეულ კუთხეს საქართველოში თავის სპასალარი ჰყოლოდა, მაგრამ გასაოცარია, რომ ქართულ წყაროებში მარტო „სამცხის სპასალარია“ და „კარის გარიგებაშიც“ მხოლოდ სამცხის სპასალარი გვხვდება.

მე-11 საუკუნის მეფის კურთხევის წესის განგებაში ნათქვამია, რომ როდესაც მეფედ გამზადებული საყდარში გაემგზავრება „ამირსპასალარი ხმალშემორტყმული, მარჯვენით კერძოდ ჰყვებოდეს... და ამილახორი და მეაბჯრეთუხუცესი ხმალშემორტყმულნივე ამირსპასალარის კერძო ვიდოდნენო“. ამ წესიდანაც ჩანს, რომ ამილახორსა და მეაბჯრეთუხუცესს, ამირსპასალართან რაღაც დამოკიდებულება უნდა ჰქონოდათ. „კარის გარიგებაში“ მართლაც სწერია: „ამილახორი, ვაზირი არის ამირსპასალარისო“, ხოლო „მეაბჯრეთუხუცესი, მეაბჯრენი, მესარტყელნი და საჯინიბოს შემავალნი ყოველივე ამილახორის ხელისანი არიანო“. მაშასადამე, ამილახორი ამირსპასალარის თანაშემწე ხელისუფალი იყო, მეაბჯრეთუხუცესი კი ამილახორის ხელქვეითი მოხელე ყოფილა.

ამირახორის შემდგომი საფეხური ამირსპასალარობა იყო. ამირახორს იგივე პატივი და უპირატესობა ჰქონდა, რაც მეჭურჭლეთუხუცესს და მსახურთუხუცესს და მხოლოდ მას ჰქონდა უფლება დასწრებოდა ვაზირთა ბჭობას. იგი ვაზირობის წვერი იყო თუმცა მისი უფლება შედარებით შეზღუდული ყოფილა და მას მხოლოდ „ვაზირებასა

ზედან ამირახორსა მათ უკანით... ზესკამი უთქს და ვაზირობასა ესმის და იგი არას იტყვის, რასაც არა ჰკითხვენ და რაი ჰკითხონ, მაშინდა პასუხს იტყვისო“ განმარტებულია „კარის გარიგებაში“, მაშასადამე მხოლოდ სათათბირო უფლება ჰქონდა და არა გადაწყვეტი. ამირსპასალარივით ამილახორს, როგორც სამხედრო უწყების წარმომადგენელს, „ხრმალი“ ეკუთვნოდა. იგი არამარტო მეფის კურთხევის დროს იყო ხმალშემორტყმული, არამედ „ხრმალი ამირახორს არტყია დარბაზობასა ზედა“-ც, ლაშქრობისა და სალაშქრო საქმეებზე „ურვის“ დროსაც.

ამილახვარი არის გაერთიანებული ფეოდალური საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო აპარატის სამხედრო უწყების მოხელე ამირსპასალარის თანაშემწე, სავაზიროს წვერი სათათბიროს ხმით. მისი ხელქვეითი მოხელენი იყვნენ მეაბჯრეთუხუცესი და მეჯინიბეთუხუცესი. დარბაზობის დროს ამილახორი პატივით მეჭურჭლეთუხუცესთან და მსახურთუხუცესთან იყო გათანაბრებული. საქართველოს სამეფოს დამლის შემდეგ ამილახორი ზემო ქართლის სადროშოს სარდალი და როგორც წესი, გორის მოურავიც იყო. ამ თანამდებობისგან წარმოდგა თავადთა გვარი ამილახვარი. ამილახვარი გივი ანდუყაფარის ძე (1689-1754) ქართლ-კახეთის სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე, საამილახვროს უფროსი, ზემო ქართლის სადროშოს სარდალი და გორის მოურავი, პოლიტიკურ ასპარეზზე ჩანს 1722 წლიდან. ხშირად იცვლიდა საგარეო ორიენტაციას და ბრძოლის მეთოდებს, ებრძოდა ოსმალობას, თუმცა დათმობაზეც მიდიოდა. 1726 წელს ოსმალებს ხელი ააღებინა, სიონის მეჩეთად გადაკეთებაზე.

1727 წელს, მეფე იესეს გარდაცვალების შემდეგ, ოსმალებმა ქართლი რამდენიმე საგამგეო ერთეულად დაჰყვეს. ამილახვარი ზემო ქართლის სანჯაყის გამგებლად დაინიშნა. იგი ოსმალებთან ერთად იბრძოდა მოთარეშე ლეკ ფეოდალთა წინააღმდეგ. ამასთან ერთად, იძულებული იყო, მონაწილეობა მიეღო ოსმალების ექსპედიციებში კახელთა წინააღმდეგ, თუმცა კი ფარულად აჯანყებულ კახელებს ეხმარებოდა.

თამაზ-ყული-ხანის ამიერკავკასიაში მოსვლის შემდეგ 1734 წელს, ამილახვარმა ყიზილბაშებთან ერთად დაიწყო ბრძოლა თურქების წინააღმდეგ. 1735 წელს მოულოდნელი დარტყმით აიღო გორი და მონაწილეობდა თბილისიდან ოსმალების განდევნაში, თუმცა ქართველთა ბრძოლა ოსმალების წინააღმდეგ, ხელს უწყობდა ირანელთა წარმატებებს. ნადირ-შაჰს არ მოსწონდა, რომ ქართველებში ფეხს იკიდებდა ქრისტიანული საქართველოს აღდგენის იდეა, ამიტომ მან დააპატიმრა ამილახვარი და სხვა

ქართველი პატრიოტები: თეიმურაზ მეორე, აბელ ანდრონიკაშვილი, მამუკა მუხრანბატონი, ქაიხოსრო ავალიშვილი, ვახუშტი აბაშიძე. მალე ისინი ტყვეობიდან გამოიქცნენ. 1736 წელს ამილახვარი შანშე ერისთავსა და ვახუშტი აბაშიძესთან ერთად, სათავეში ჩაუდგა ირანის წინააღმდეგ აჯანყებას ქართლში. მალე ამილახვარი ირანელებმა შეიპყრეს და ვერაგობით მოკლეს. ბრძოლას შანშე ქსნის ერისთავი განაგრძობდა.

1737 წელს ნადირ-შაჰმა ამილახვარი და სხვა დაპატიმრებული ქართველები, ავღანეთის ლაშქრობაში წაიყვანა. აქ მათ თავი გამოიჩინეს და შაჰმა გადაწყვიტა, ქართველი ტყვეები სამშობლოში დაებრუნებინა და შანშე ერისთავის წინააღმდეგ გამოეყენებინა. ამ დროისათვის შანშე ერისთავის ბრძოლის მეთოდები, (დაღესტნელთა გამოყენება) მიუღებელი გახდა ქართველობისათვის, ამიტომ ირანელებმა ადვილად დაიმორჩილეს ქსნის საერისთავო და ამილახვარს გადასცეს. 1741 წელს შაჰმა ამილახვარი ქართლის ვეჟილად დანიშნა, დაუმტკიცა ამილახვრობა და ქსნის ერისთავობა. ამის შემდეგ ამილახვარი მონაწილეობდა ნადირ-შაჰის დაღესტნის ლაშქრობაში, მაგრამ მისი ირანული პოლიტიკა დიდხანს არ გაგრძელდებოდა. უკმაყოფილება გამოიწვია ერთი მხრივ, ქართლში ბაგრატიონთა კახური შტოს დაწინაურებამ, მეორე მხრივ ნადირ- შაჰის მძიმე საგადასახადო პოლიტიკამ და 1742 წელს იგი სათავეში ჩაუდგა ქართლის აჯანყებას ირანელთა წინააღმდეგ. 1744 წელს აჩაბეთის ბრძოლაში ამილახვარი დამარცხდა და 1745 წელს იძულებული გახდა დანებებოდა თეიმურაზ მეორეს. დამარცხებული ამილახვარი ისპაჰანში გაგზავნეს. აქ ის ფორმალურად გამაჰმადიანდა, მიიღო შაჰ-ყული-ხანის სახელი და ირანის გვარდიის უფროსი გახდა. 1747 წელს ნადირ-შაჰმა გადაწყვიტა დაესაჯა ურჩი თეიმურაზ მეორე და ერეკლე მეორე და ამილახვარს დაავალა 30 000 კაცით საქართველოში შეჭრილიყო. ამ განზრახვას ხელი შეუშალა შაჰის სიკვდილმა. 1749 წელს ამილახვარმა შემოიკრიბა ირანში მყოფი ქართველები, შეაიარაღა და ხმლით გაიკაფა გზა საქართველოსაკენ. სიცოცხლის უკანასკნელ წლებში, ამილახვარმა არაერთი დანგრეული ციხე და ეკლესია აღადგინა ქართლში, იმერეთსა და მესხეთში. დიდი ფინანსური, მორალური და სამხედრო დახმარება გაუწია თეიმურაზ მეორესა და ერეკლე მეორეს.

დარბაზობის დროს, ამილახვარს თან ახლდნენ მის ქვეშეთი ხელისუფალნი, „მეაბჯრენი“ რომელნიც „ზურგით დგანანო“. მეაბჯრეთაგან ერთი „კარგ“ მეაბჯრედ ითვლებოდა და მას ერთგვარი უპირატესობა ჰქონდა, როდესაც დარბაზობის დროს ამირახორის „დაჯდომის ჟამი მოვიდეს, ხრმალი კარგს მეაბჯრესა და მისცეს და იგი მხარს

ჩამოიკიდებსო“. „მეაბჯრეთუხუცესი“, როგორც თვით სახელიც გვიჩვენებს, „მეაბჯრეთა“ უფროსიც უნდა ყოფილიყო. ვითარცა ამილახვარის ქვეშეთს მოხელეს, მას რასაკვირველია ამილახვარზე გაცილებით ნაკლები უფლება და პატივისცემა ჰქონდა. მაგალითად, მეაბჯრეთუხუცესს უფლება არ ჰქონდა, რომ ვაზრობას დასწრებოდა და მხოლოდ, როდესაც ვაზირები მას „სამოციქულოდ“ დაიბარებდნენ, მაშინ შეეძლოთ იგი სავაზროს შეეყვანათ. მეაბჯრეთუხუცესსაც, ვითარცა სამხედრო უწყების მოხელეს, „ხრმალი“ ეკუთვნოდა და მეფის კურთხევის დროს იგი ხრმალ-შემორტყმული მიდიოდა ხოლმე ამირსპასალარისა და ამილახვარის გვერდით. უეჭველია, სალაშქრო საქმეების დროსაც იგი „ხრმალ შემორტყმული“ იქნებოდა.

მეაბჯრეთუხუცესს მეფის კურთხევაში თავისი განსაკუთრებული მოვალეობა ჰქონდა და წესში ნათქვამი იყო: როდესაც მეფე საყდარში საკურთხებლად წაბრძანდეს და როდესაც უკან დაბრუნდეს „მეაბჯრეთუხუცესსა სამეფო ფარი და ლახტი ჰქონდეს და ქარქაში და უკანა უდგეს მეფესაო“. მეაბჯრეთაგან ერთი „სეფე მეაბჯრეთ“ იწოდებოდა, ერთს მათგანს კიდევ „კარგი მეაბჯრეს“ სახელი ჰქონდა. ყველა მეაბჯრეს დარბაზობის დროს „ჯაჭვი აცვიანო“. ნათქვამია „კარის გარიგებაში“, ეს ჩასაცემელი ჯაჭვი „გიორგი მეფეს, თამარის მამას, თვით ვერცხლისა შეუქნია სალმასურის სახელსა ზედა და მას ჩაიცმიდნენო“. კარის გარიგებიდან კარგად არ ჩანს, გიორგი მეფეს მართო ეს ცვლილება შემოუღია, რომ ჯაჭვი დარბაზობისას ვერცხლისა უნდა ყოფილიყო და სალმასურად გაკეთებული, თუ თვით მეაბჯრეთა ჯაჭვით შემოსვის წესი მთლიანად მას შემოუღია.

მეაბჯრეთა გარდა აბჯრის მტვირთველიც არსებობდა, საგანგებო მოხელე, რომელსაც აბჯარი ეჭირა და ომში თავის პატრონს ეხმარებოდა. აბჯრის მტვირთველის მოვალეობა იმდენად მარტივი არ ყოფილა, რომ ყველას უსწავლელად შესძლებოდა, ამისათვის საგანგებო გაწვრთნა და დახელოვნება იყო საჭირო ისე, რომ ამ თანამდებობის კაცი ჩვეულებრივ „აღზრდილი იყო აბჯრის მტვირთველად“. თუმცა, მეფის აბჯრის მტვირთველი შემონახულ წყაროებში მოხსენებული არ არის. მეფის კურთხევის დროს, მეფის მტვირთველობის მოვალეობას მეაბჯრეთუხუცესი ასრულებდა და სამეფო ფარი, ლახტი და ქარქაში მას ეჭირა.

როგორც უკვე აღნიშნული იყო, „საჯინიბოს შემავალნი ყოველივე ამილახვარის ხელისანი იყვნენ“. მეჯინიბეთუხუცესის გამგებლობის ქვეშ უნდა ყოფილიყო „საჯინიბო“, ხოლო ხელქვეით მოხელეებად „მეჯინიბენი“ უნდა ჰყოლოდა, რომელნიც უკვე მე-10 საუკუნის სიგელში გვხვდებიან.

ერთ მეჯინიბეთაგანს თურმე “ზარდახნის მეჯინიბე“ ეწოდებოდა.

ამირსპასალარისავე სახელს ეკუთვნოდნენ აგრეთვე “აჩუხნი და ამირჩქარი და მერმეთ-უხუცესი და როდესაც ამირსპასალარი თავის ხელქვეითებითურთ სალაშქრო საქმეს იურვოდა

აჩუხნი, ამირჩქარი და მერმეთ-უხუცესი წინად დგანან შორს და სიარულადაც წინად იარებიანო“ ნათქვამია “კარის გარიგებაში”.

მომზადებულია ტელეკომპანია „საქართველოს“ პროექტ „მთავარსარდლის“ ლიტერატურული სცენარის მიხედვით ავტორი ლევან უმიკაშვილი

შ ე ლ ი გ ი ა

„ილცე ცოცხალთათვის, ოთხ მატადილი ცხვარება მიიპოვნ. ილცე მიცვალებულთათვის, ოთხ თავი დააღწიონ მატადილ სიკვდილს. ილცე მიცვალებულთათვის, ოთხ იმათაც, ნეცატებაში მყოფებმა, ილცე მონთვის.“

მართლმადიდებლურ ეკლესიაში კვირის ყოველი დღე განსაკუთრებულ ხსოვნას ეძღვნება. მაგალითად შაბათი დღე (იგი ებრაული სიტყვაა და ნიშნავს სიმშვიდეს, მოსვენებას) ეძღვნება მიცვალებულთა ხსოვნას. ამ დღეს ეკლესია გარდაცვალებულთა ხსოვნას უძღვნის და სთხოვს ღმერთს მიაწოდოს მათ საუკუნო მშვიდობა და განსვენება მრავალი მწუხარებით აღსავსე მიწიერი ცხოვრების შემდეგ. ყოველდღიური ლოცვებისა და შაბათის გარდა წელიწადში არის კიდევ რამდენიმე დღე, რომლიც ეძღვნება მიცვალებულთათვის ხსოვნას.

თუ რა ძვირფასია ეკლესიის ლოცვა მიცვალებულთათვის, მოწმობს შემდეგი ამბავი:

ერთ-ერთ სამრევლოს ემსახურებოდა უამრავი სიკეთით შემკული მღვდელი, მაგრამ მას ერთი ძალზე ცუდი ჩვევა ჰქონდა, ლოთობის სენით იყო შეპყრობილი. ამ მოძღვარს წესად ჰქონია ლიტურგიაზე მიცვალებულების განსაკუთრებული გულმოდგინებით მოხსენიება. თუ ვინმე ერთხელ მაინც მიაწვდიდა მოსახსენიებელს, მიცვალებულთა სახელებს ჩუმად ჩაიწერდა და ყოველ წირვაზე იხსენიებდა. ამავე დროს მრევლი ძალზე აღფრთოვებული იყო მოძღვრის მძიმე სწავლებით და ხშირად ჩიოდა კიდევ. ამ ამბავმა მიაღწია მიტროპოლიტ ფილარეტის ყურამდეც და მან გადაწყვიტა მოძღვრისთვის მღვდელმსახურება

აეკრძალა. როდესაც მიტროპოლიტს რეზოლუციაზე ხელი უნდა მოეწერა, თითებში საშინელი სიმძიმე იგრძნო, წერა ვეღარ შეძლო და საქმე მეორე დღისათვის გადადო. ღამით კი საოცარი ხილვა ეჩვენა: სარკმლის წინ უამრავ სხვადასხვა ასაკისა და წოდების ადამიანს მოეყარა თავი და მიტროპოლიტს ევედრებოდნენ, რათა მოძღვარი შეეწყალებინა და არ შეეწყვიტა მისთვის მღვდლობა მათი სულების გადასარჩენად. ხილულით შეძრწუნებულმა მიტროპოლიტმა სასწრაფოდ დაიბარა მღვდელი და მოახსენა რაც მის შესახებ გაეგო. მოძღვარი თავმდაბლად, ღრმა სინანულით აღიარებდა საკუთარ დანაშაულს და იმეორებდა, რომ ყველაფერი სიმათლესა და ცოდვილი ვარო. მიტროპოლიტის კითხვაზე კი თუ მასში რაიმე კეთილი საერთოდ იყო. მან უპასუხა: ერთადერთი, რაც ჩემში კეთილია, ისაა, რომ მიცვალებულებს ვიხსენიებ. იმათ გარდა ვისაც მე წესს ვუგებ, იმ მიცვალებულთა სახელებსაც ვიწერ, რომელთა შესახებაც გავიგებ და ყველა მათგანს ვიხსენიებ პროსკომიდიაში. მიტროპოლიტმა შეუნდო მას ცოდვა და დაარიგა: შენ მათთვის ლოცულობ, ისინი კი შენთვის, იმათმა ლოცვამ გადაგარჩინა. გტოვებ შენს ადგილზე რათა გამოსწორდე. ილოცე მიცვალებულთათვის უწინდებურად, მაგრამ გახსოვდეს, ვალდებული ხარ, რომ შენი სამწყსოს ცოცხალ წევრებზეც იზრუნო და პირადი მაგალითით

დამოძღვრო ისინი. იმ დღიდან მოძღვარს ღვინო აღარ დაუღვებია, მაგრამ ამ მკვეთრი შემობრუნების შემდეგ მხოლოდ ერთი წელი იცხოვრა. ერთი წლის შემდეგ სამრევლომ ცხარე ცრემლით დაიტირა ჭლექით განღვინებული მოძღვარი. ღმერთმა მას თავისი სიკეთის გამო სინანული მისცა და სიკვდილის წინ ცოლვა გამოასყიდინა.

ჩვენ უნდა გვესმოდეს, რომ სინამდვილეში ადამიანი არ კვდება. სიკვდილი ეს ერთი სიცოცხლიდან მეორეში გადასვლაა. ჩვენი მიწიერი ცხოვრება არის მომზადება მარადიულობისათვის, იგი თითოეული ჩვენთაგანისთვის უდიდესი გამოცდაა. ჩვენ ვიცით, რომ მიწაში ჩაგდებული ხორბლის მარცვალი ერთგვარად იხრწნება და კი არ წყვეტს არსებობას, არამედ მისგან გაცილებით მეტი ამოიზრდება—

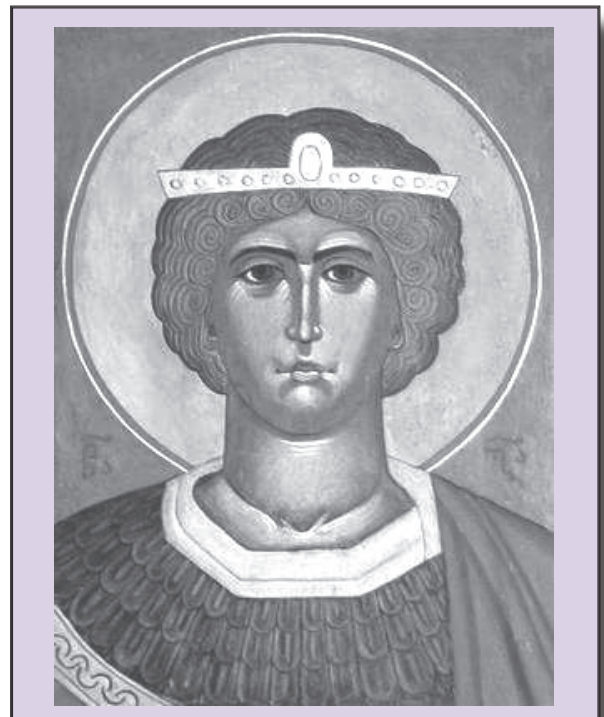
ახალი მცენარე. ღმერთი მას ანიჭებს ფორმას, სილამაზეს და უნარს იყოს სასარგებლო. ასევე ადამიანიც, გარდაცვალების შემდეგ იგი იმარხება მიწაში, როგორც სხეული წყვეტს არსებობას, მაგრამ იმ ელემენტებისაგან, რომლებდაც ის იშლება, როგორც ხორბლის მარცვლის უჯრედიდან, ღვთის ძალით ახალი სხეული აღდგება, არა უმწეო და უძლური, არამედ უხრწნელებითა და ღიღებით აღსავსე სულიერი სხეული, რომელსაც ჩვენ ჩვენი ლოცვებით ვეხმარებით შევიყვანოთ ცათა სასუფეველში. ჩვენ უნდა ვიფიქროთ იმაზე, რომ მარადიულ ცხოვრებაში მუდამ ერთად ვიქნებით და გვემართებს მათთვის ლოცვა, თუკი გვინდა იმქვეყნად მათთან შეხვედრა.

ეკატერინე ცირიკაშვილი

გ ი ო მ გ ო ბ ა

ამონატიდი მთავარქვისკუპლის სერგის (ჩეკუტიშვილი) ქადაგებიდან

ღღეს გიორგობაა. აბა რა უნდა გაიამბოთ მე ახალი წმინდა გიორგიზე?! საქართველოში არ მეგულება ადამიანი მის შესახებ რომ ბევრი რამ არ იცოდეს; მაგრამ ღღეს მისი ხსენების ღღეა და მოდი მაინც გაეიხსენოთ ცოტა რამ. წმინდა გიორგი კაბადოკიიდან იყო, იგი ახლო ნათესავი ჩვენი განმანათლებლისა – წმინდა ნინოსი. ამანაც გარკვეულწილად შეუწყო ხელი მისადმი ასეთ სიყვარულს ჩვენში. საქართველოში ბევრგანაა შემორჩენილი ამბები წმინდა გიორგის სასწაულების შესახებ, რომლებიც წმინდანს სწორედ მშრომელი ადამიანის მფარველად წარმოგვიდგენენ. მინდა გაიამბოთ წმინდა გიორგის ერთ-ერთ სასწაულზე. მოგეხსენებათ ჩვენში ერთ დროს ძალიან გახშირდა ყმაწვილების მოტაცება და გაყიდვა. ასე მიჰყიდეს ერთი ბიჭიც ფაშას, რომელმაც იგი თავისთან დააყენა მოსამსახურედ. ყოველ საღამოს ბიჭს მასთან შემოჰქონდა თასით წყალი და ფეხს ჰბანდა. ბიჭი მორწმუნე ოჯახში იყო გაზრდილი და ისე არ დაწვებოდა რომ არ ელოცა. ერთხელაც წააწყდა წმინდა გიორგის ხატს და ძალიან გაიხარა. წმინდა გიორგის ხომ მთელი მისი ოჯახი თავყვანს სცემდა და ოჯახის მფარველადაც მიაჩნდათ. ბიჭსაც ამ

წმინდანისადმი ცოცხალი რწმენა ჰქონდა. იმავე ღღეს მთელი გულით შეევედრა ხატს დაებრუნებინა იგი ოჯახში და მოხდა საოცრება საღამოს, როცა

წესისამებრ ფაშას ოთახისაკენ თასით ხელში გაეშურა, უეცრად საკუთარ სახლში, მამამისის ფეხებთან აღმოჩნდა. ასე აუსრულა გულისწადილი წმინდა გიორგიმ ბიჭს. ჩვენ ხშირად გვგონია, რომ მხოლოდ თვითონ შეგვიძლია რამის შეცვლა ჩვენს ცხოვრებაში. ეს კი ნიშნავს, რომ ჩვენ დაუკარგეთ ღმერთი და ბუნებრივია ჩვენ დაუკარგეთ მისი სასოებაც. დაუკარგეთ იმის შეგნებაც, რომ თავისუფლებაც და ყველაფერიც ადამიანს ღვთისაგან ეძლევა. დავიწყეთ ისიც, ყოველივე სულის გამოსაწრთობად რომ გვეძლევა და არა იმისთვის, რაც მოგვესურება ის ვაკეთოთ. ამიტომ როცა რაიმე გვინდა სწორედ უფლისაგან უნდა გამოვითხოვოთ. ახლა ცოტას თუ სწამს ლოცვისა, ცოტას თუ შეგვიძლია ყოველი გასაჭირისას ღმერთს მიმართოს. მე არაერთხელ მითქვამს თუ რამხელა ძალებთან უხდება შეჭიდება მორწმუნე ადამიანებს, ზოგს კი ლოცვა მოცალეობის ჟამი ჰგონია. აუცილებელია რომ ერთმანეთს მხარში ამოუდგეთ და შევინარჩუნოთ მართლმადიდებლური აღმსარებლობა.

ჯერ კიდევ როდის მიხვდა შაჰ-აბასი, რომელიც ამბობდა:

-რას გააწყობთ იმ ხალხთან, რომელთაც სჯული და ცხოვრება ერთმანეთზე გადაუბავს, შეუსისხლხორცებია და სული ხორცზე მალა დაუყენებია. ხალხს, რომელსაც სული ასე აუმაღლებია, ჯერ ეს სული უნდა დაამდაბლებინო და მხოლოდ ამის შემდეგ შეეცადო მის დამონებას.

ვთხოვთ წმინდა გიორგის შემწეობა ღმერთთან, რომ მან სიბრძნე მოგვცეს, სიბრძნე, რომელიც დაგვანახებს ჭეშმარიტ გზას, დაგვანახებს რისთვის გვეგზავნება ასეთი განსაცდელები. საერთოდ სხვისი გასაჭირის გაზიარება შეუძლია იმ ადამიანს, რომელსაც თვითონ აქვს გადატანილი ასეთი რამ. გასაჭირი გულმოწყალებას აჩვევს ადამიანს. ღმერთი შესაძლოა ამისათვის გვიგზავნის ასეთნაირ განსაცდელებს, სულს გვიწვრთნის ამ კუთხით. მოდიოთ მაღლობა შევწიროთ წმინდა გიორგის შემწეობისათვის. ღმერთმა გიორგობის მრავალ დღესასწაულს დაგასწროთ.

ფხ

მარადიულობის ფაქტორი

აკვისტოს ომის დროს და მის შემდგომ პერიოდში, ისეთ რთულ პროცესებში, როგორცაა ტყვეთა გაცვლა, დაღუპული მეომრების გადმოსვენება, ბუფერულ ზონაში დარჩენილი მოსახლეობისთვის საკვების დარიგება, ოკუპანტებთან ურთიერთობა, აქტიურად იყვნენ ჩართულნი სამღვდლოები წარმომადგენლები.

ამ საქმიანობაში თავიდან ბოლომდე მონაწილეობდა სამთავისისა და გორის ეპისკოპოსი, მეუფე ანდრია, თუმცა მასთან ამ თემაზე საუბრის უფლების მოპოვება საკმაოდ რთული აღმოჩნდა.

მეუფე ანდრია სოხუმიდანაა. აფხაზეთის ომის დროს მშვიდობისმყოფელის მისიით იმყოფებოდა გაგრაშიც და გუდაუთაშიც. სამღვდლო შესამოსელი კი მხოლოდ ომის შემდგომ ჩაიცვა. გთავაზობთ ექსკლუზიურ ინტერვიუს მასთან, რომელშიც იგი არაერთ პრობლემატურ საკითხს ეხება.

„თავდაპირველად მახსოვს გრუხუნი და ცეცხლის ალები, რასაც ჩვენ გორის ციხიდან ვადევნებდით თვალებს. უკვე შემდეგ, 8 აკვისტოს, გადავწყვიტეთ, გავმგზავრებულიყავით რომ მოგვენახულებინა ცხინვალთან ახლომდებარე

სოფლები. გვინდოდა გვენახა ცხინვალისა და ნიქოზის ეპისკოპოსი მეუფე ესაიაც სოფელ ზემო ნიქოზში (500 მეტრი ცხინვალიდან). ამ დროისთვის ჭურვი უკვე მოხვედრილი ჰქონდა და ჩანგრეული იყო მისი რეზიდენციის სახურავი, რომელიც X საუკუნის ძველ საეპისკოპოსო სახლშია განთავსებული. სოფელ არბოსთან მოყვევით საჭაერო დაბომბვის ქვეშ. ამ მოვლენებამდე ცოტა უფრო ადრე, დაცხრილეს ჩვენი ერთ-ერთი მამის ავტომანქანაც, რომელიც სოფელ შინდისიდან მოდიოდა. თვითონ იგი და მისი მგზავრები მართლაც რომ სასწაულებრივად

გადარჩენ. მანქანა გამჭოლად იყო გახვრეტილი. მხოლოდ ერთი მოხუცი ქალი დაიჭრა ფეხზე ჭურვის ნამსხვრევით. ასეთი მახსოვს ომის დასაწყისი, რასაც შემდგომში ყოველდღიური დაბომბვები მოჰყვა,” — ამბობს მეუფე ანდრია.

თვითმფრინავების გადაფრენის ხმა, მასაც ისევე, როგორც ალბათ, ყველა გორელს ომს ახსენებს. „მახსოვს, რომ დაბომბვა, თითქოს მსგავსი ინტერვალებით ხდებოდა, ერთი და იგივე დროს, დილით, დაახლოებით რვა საათიდან თერთმეტამდე, შემდეგ ნაშუადღევსკენ და საღამოს. ჩემთვის ეს იყო ანალოგი აფხაზეთთან, რადგან, სოხუმს როცა ბომბავდნენ, დაახლოებით ის დრო ცნობილი იყო და ვიცოდით, რომ ამ დროიდან, ამ დრომდე იქნება დაბომბვა. აქაც იგივე რომ განმეორდა, ამიტომ მივაქციე ამას ყურადღება. ტაძარში ყოველდღიური წირვები გვქონდა. როცა ზიარების დრო ახლოვდებოდა, იწყებოდა დამომბვაც და ეს იმდენად დიდი სიძლიერის იყო, მეშინოდა, ბარძიში არ გამჟარდნოდა ხელიდან, რადგან ტაძარს აქანაუებდა, საკმაოდ აქანაუებდა, აზანზარებდა.” — იხსენებს მეუფე.

მეუფე ანდრიას გორი კრიტიკულ დღეებში არც ერთი წამით არ მიუტოვებია, აღმოჩნდა მარადიორების მსხვერპლიც, თუმცა იმდენი შეძლო, რომ ოკუპანტებმა სამღვდელობის წარმომადგენლებს უფლება მისცეს ბუფერულ ზონაში გადაადგილებულიყვნენ და დაღუპული და დაჭრილი ჯარისკაცები გამოეყვანათ. როდესაც გორში ომის ამბებს ყვებიან, იხსენებენ ისტორიასაც

იმის შესახებ, როგორ იტირა რუსმა გენერალმა ბორისოვმა მეუფე ანდრიასთან პირველი შეხვედრის დროს. „გენერალი ბორისოვი ტაძარში წირვის დასასრულს შემოვიდა ჟურნალისტების თანხლებით და მოიცადა, სანამ წირვა დასრულდებოდა. შემდეგ მე მიემართე მას და მანაც თქვა, რომ იგი რეაგირებას მოახდენდა ყველა დარღვევის ფაქტზე, აღკვეთავდა მას და დაისჯებოდა ნებისმიერი კანონდამრღვევი და მე იცით როგორი შთაბეჭდილება დამრჩა? რომ ისინი, არამართო ბორისოვი, არამედ, ზოგადად, ყველანი, თავს იმართლებდნენ იმის გამო, რომ შემოიჭრნენ ჩვენს ქვეყანაში. ამბობდნენ, რომ ჩვენ ეს იმიტომ გავაკეთეთ, რომ დაგვემყარებინა მშვიდობა და რომ გორშიც იმიტომ ვართ, რომ დაგვიცვათ მოთარეშე ჯგუფებისგან (სხვათა შორის, იყო რამდენიმე ფაქტიც, რეალურად, როდესაც მათ დააკავეს თავისავე ჯარისკაცები და დასაჯეს უწესო ქმედების გამო). ჩვენ ვუთხარით მას, რომ მოეცა უფლება სამღვდელოების წარმომადგენლებისთვის გადაადგილებულიყვნენ სოფლებში, რაზეც ის დაგვეთანხმა და ამან მოგვცა საშუალება, მიგვეწოდებინა საკვები მოსახლეობისთვის, რომლებიც დარჩენილი იყვნენ სოფლებში. ოკუპანტები დარწმუნდნენ, რომ სასულიერო პირები დაკავებულნი იყვნენ მხოლოდ და მხოლოდ მშვიდობიანი საქმიანობით, რაც უკავშირდებოდა საკვების მიწოდებას, დაჭრილებისა და დაღუპულების გამოყვანას. თუმცა უნდა ითქვას ისიც, რომ იყო რამოდენიმე ფაქტი, როცა შეიქმნა მწვავე სიტუაცია, ოსური მხარე ძალიან აგრესიულად იყო განწყობილი და მათი აგრესია ვრცელდებოდა ჩვენს მიმართაც. რომ არ ყოფილიყვნენ იქ რუსი ოფიცრები, ვერ მოხერხდებოდა დაჭრილებისა და მიცვალებულების გამოყვანა,” — ამბობს მეუფე ანდრია.

იგი ჩვენს საზოგადოებაში გარკვეულ პროგრესს მოქალაქეობრივი თვითშეგნების ამაღლების თვალსაზრისით ხედავს, თუმცა, ამავდროულად, მნიშვნელოვნად და ძალიან საჭიროდ მიიჩნევს ჩვენი უახლესი ისტორიის შეფასებას, მის ანალიზს, მასზე ღია საუბარს.

„ავგისტოს ომის დროს და მის შემდგომ პერიოდში მე დაუინახე მოქალაქეობრივი თვითშეგნების გაცილებით მაღალი დონე, აფხაზეთთან შედარებით. ბევრ ჩვენთვის სასირცხვილო ფაქტს ჰქონდა ადგილი აფხაზეთში ომის დროს. იყო ძარცვა-გლეჯის, ყაჩაღობის ფაქტები და ამასაკეთებდა ქართული მხარე. განსხვავებული სურათი დაუინახე შარშანდელი ომის დროს. მიუხედავად იმისა, რომ დაბომბვის შედეგად სრულიად ადგილი ხელმისაწვდომი შეიძლებოდა ყოფილიყო იგივე საკვები ობიექტები, მაღაზიები, ბანკები, არ ყოფილა შემთხვევა, რომ ვინმეს რამე გაეძარცვოს. ვფიქრობ, ეს ჩვენს მოქალაქეობრივ

შეგნებაზე მეტყველებს. ასევე მინდა გითხრათ, რომ ჩვენი საზოგადოებისთვის, ისტორიისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია შეფასება და ანალიზი იმისა, რაც მოხდა აფხაზეთში, სამაჩაბლოში, სამოქალაქო ომის დროს. პირველი ფაქტი იყო, როდესაც შედგა კომისია, რომელმაც 2008 წლის აგვისტოს მოვლენები შესწავლა. თვითონ ეს ამბავი ძალიან კარგია, ძალიან მნიშვნელოვანია. მხოლოდ ახლა უნდა გაკეთდეს კიდევ ამ ყველაფრის ანალიზი და მასაც მაშინ ექნება

აზრი, როდესაც ის იქნება სამართლიანი, დაუმალავი. არა იმიტომ, რომ ვიღაც დაესაჯოთ, არამედ იმისთვის, რომ შევაფასოთ ჩვენი ქმედება. მე მჯერა, რომ უსამართლობა ყოველთვის არის დროებითი და მას არა აქვს თვისება მარადიულობისა,” — ამბობს მეუფე ანდრია.

მოამზადა
ნინო დალაქიშვილმა

ს ა თ ვ ი ს ც ო მ ო

პატარა ქართველი ფეხბურთელი FC Bayern-ის ბავშვთა საფეხბურთო გუნდში

მიუნხენში სულ ახლახან გერმანიის ქართულ სათვისტომოში დაარსებულმა ქართული სპორტის ქომაგთა კლუბმა „ფერიელმა“ უკვე რამოდენიმე საინტერესო და მნიშვნელოვანი პროექტის წამოწყება და სისრულეში მოყვანა შეძლო. მათ შორის ყველაზე ახალი და შეიძლება ითქვას თავისი მნიშვნელობით ძალიან დიდი პროექტი საქართველოდან ახალგაზრდა ფეხბურთელების გერმანიაში ჩამოყვანას და მათ ახალგაზრდა საფეხბურთო კლუბების ვარჯიშებში მონაწილეობას ითვალისწინებს. „ნავსის გამტეხი“ და დებიუტანტი 14 წლის ფეხბურთელი დათო ჯიქია იყო, რომელსაც ერთი კვირის განმავლობაში FC Bayern-ის საბავშვო გუნდი მასპინძლობდა. ბავარიის ბავშვთა საფეხბურთო გუნდის მწვრთნელებმა დათო საინტერესო მოთამაშედ დაახასიათეს და კარგი მომავალი უწინასწარმეტყველეს.

- დათო, რატომ გაჰყვები ფეხბურთს და არა რომელიმე სხვა სპორტის სახეობას?
- 6 წლის ვიყავი როცა მამაჩემმა ფეხბურთზე შემიყვანა. ძალიან მომეწონა და იმის შემდეგ თამაშისთვის თავი არ დამინებებია. ვთვლი, რომ მამაჩემის დიდი დამსახურებაა, ფეხბურთი რომ ასე ძალიან მიყვარს. სხვა სპორტზე არასდროს მიფიქრია.
- რომელ გუნდებში გაქვს ნათამაშები?
- „ვაკე 91“-ში ვთამაშობდი ხუთი წელი. ამის შემდეგ გადავედი „საბურთალოში“, მერე 34-ე სკოლის გუნდში და ბოლოს „ოლიმპში“ აღმოვჩნდი, სადაც ეხლა ვთამაშობ.
- სამომავლოდ რომელ გუნდს უმიზნებ?
- მანჩესტერში ვითამაშებდი დიდი სიამოვნებით.
- გყავს საყვარელი ფეხბურთელი?

- ძნელია გამორჩევა, თუმცა ალბათ უფრო ფერნანდო ტორესი.
- რომელი ფეხბურთელის მსგავსი ფეხბურთი გინდა ითამაშო?
- პელესაირი (ჩვენი ინფორმაციით, მას გუნდში მეგობრები პელეს ეძახიან)
- თავიდანვე თავდასხმაში თამაშობდი თუ მოგვიანებით იფიქრე რომ ეს უკეთესად გამოგდიოდა?
- ფეხბურთში შეიძლება ითქვას, რომ მთავარი გოლის გატანაა. აქედან გამომდინარე, მგონია რომ ყველაზე კარგი პოზიცია თავდამსხმელის პოზიციაა. არც მიფიქრია სხვაგან მეთამაშა. ისეც მგონია, რომ ეს ყველაზე უკეთ გამოგდის.
- ბაიერნის მწვრთნელმა საინტერესო მოთამაშედ დაგახასიათა, რა არის შენი აზრით შენს თამაშში

საინტერესო?

- მაგას მე ვერ ვიტყვი, ეგ მწვრთნელს უნდა ჰკითხოთ. თავის შექება არ მინდა, მაგრამ მე მგონი მწვრთნელმა რაც იფიქრა ისაა, რომ ყველაფრით კარგად ვთამაშობ: მარჯვენით, მარცხენით, ფეხით და ხელით.

- შენტვის რას ნიშნავდა „ივერიელის“ ამ პროექტში მონაწილეობის მიღება და FC Bayern-ის ბავშვების გუნდში თამაში?

- ძალიან მიხარია, რომ პროექტის პირველი მონაწილე მე ვარ. სურვილი ყოველთვის მქონდა, მაგრამ ვერ ვიფიქრებდი რომ FC Bayern-ში მოხვდებოდი სათამაშოდ. გახარებული ვარ და მინდა კიდევ უფრო კარგად ვითამაშო.

- თვლი, რომ ამ ერთ კვირაში შენ რამე ახალი ისწავლე, რაც თუნდაც იმაში გამოგადგება, რომ თამაში გააუმჯობესო?

- იმას ვერ ვიტყვი, რომ აქ რამე ისეთი ვისწავლე, რაც საქართველოში არ ვიცით. აქ რაც თვალში მომხვდა არის ის, რომ თავგანწირვით იბრძვიან ბურთისთვის. ერთმანეთს არ ინდობენ, შეიძლება ფეხები დაამტვრიონ ერთმანეთს თვით ვარჯიშებზეც კი. ჩვენ ვერიდებით ერთმანეთისთვის ტრამვის მიყენებას. გერმანელი მწვრთნელები იშვიათად აჯარამებენ ვარჯიშის დროს. აქაური ფეხბურთელი ბავშვები ფიზიკურად უფრო კარგად არიან მომზადებულები, ვიდრე ტექნიკურად. ესენი სწორი და სწრაფი პასის გაკეთებაზე და სისწრაფეზე არიან

ორიენტირებულები, ჩვენ უფრო ტექნიკაზე.

- რა აქვთ აქ ისეთი რასაც ისურვებდი, რომ შენს გუნდსაც ჰქონოდა საქართველოში?

პირველ რიგში ინფრასტრუქტურა. ბალახი და მოწესრიგებული სტადიონი, რაც თბილისში და მთელ საქართველოში ჭირს. ასევე მინდა რომ საქართველოში ბევრი და კარგად გამართული ბაზა გვექონდეს.

- გერმანიასთან შედარებით რამდენად დიდი ყურადღება ექცევა საქართველოში ბავშვთა ფეხბურთს?

- მე როგორც ვნახე, აქ ბავშვების განვითარებას ძალიან დიდი ყურადღება ეთმობა. ამას ვერ ვიტყვი საქართველოზე, რაზეც გული მწყდება. ეს გამოიხატება კიდევ ჩვენს თამაშში და გერმანელების თამაშში.

- შენს სამომავლო გეგმებს რაც შეეხება, რის გაკეთებას აპირებ იმისთვის, რომ მანჩესტერში მოხვდე?

- ვაპირებ ვივარჯიშო ძალიან, ძალიან ბევრი, რომ მივალწიო ჩემს საყვარელ გუნდამდე. ვეცდები ისე კარგად ვითამაშო, რომ საქართველოს გარეთ მოეწონო ვინმეს და საზღვარგარეთ წამოვიდეს სათამაშოდ. მარტო საქართველოში თამაშით ვერ შევძლებ ჩემი მიზნის მიღწევას.

- „ივერიელის“ ამ პროექტზე რას იტყობდი, თვლი რომ კარგია და უნდა გააგრძელოს არსებობა?

- კი. ძალიან კარგი პროექტია და ამიტომ დიდი მადლობა მინდა მოუხადო ამ პროექტის ორგანიზატორებს და მთლიანად ქომაგთა კლუბ „ივერიელს“. ვთვლი რომ ასეთი პროექტები მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ ახალგაზრდა ფეხბურთელებში მოტივაცია გაიზარდოს და ნიჭიერ ახალგაზრდებს შესაძლებლობა მიეცეთ წამოვიდნენ საზღვარგარეთ გამოცდილების მისაღებად. ასევე მინდა რომ ჩემს მწვრთნელებს გუბაზ დოლიძის ხელმძღვანელობით დიდი მადლობა მოუხადო. ასევე ფიფას აგენტ რევაზ კუხალაიშვილს და საერთოდ ყველა იმ ადამიანს, რომელიც დამეხმარა მიუნხენში წამოსვლაში და აქ ყოფნის დროს. ეს ჩემთვის ძალიან საინტერესო და სასიამოვნო მოგზაურობა იყო, შევიძინე უდიდესი გამოცდილება და მივიღე უდიდესი მოტივაცია, რომ უფრო მონდომებით ვივარჯიშო და ვითამაშო.

ესაუბრა
თინათინ ჩითინაშვილი

შეყვარებული აკაკი

„ჩემი პირადი სიამოვნება, გინდ მცირე იყო, არა სწერია ბედის ვარსკვლავზე!...! - სწერს აკაკი წერეთელი იაკობ გოგებაშვილს: „არც ახლა გჯერა, რომ დაწყველილი ვარ?!“ - აგონებს უკვე ერთხელ ნათქვამ სიტყვებს ღიზა თარხნიშვილს: „მთელი ჩემი სიცოცხლე ტანჯვა და ვაება იყო, არც ერთი დღე არ შემხვედრია მისთანა, რომ თავი ბედნიერად მეგრძნოს...“ „რომ იტყვიან: გარეთ მტერს სჭრის თვალებს და შიგნით მოყვარესო“, სწორედ ჩემზეა გამოჭრილი. გარეგანად გადაჭარბებულს შინაგანად ტანჯვა-ვაების მეტი არა განმიცდია-რა...“ და ა. შ. ამ სიტყვებს წერს კაცი, რომელიც ერის სათაყვანებელი პიროვნება იყო, რომელსაც ხალხი ხელისგულზე ატარებდა, უყვარდა, აფასებდა, რომლის შესახებ იუბილეს დღეებში ყურნალი „შინაური საქმეებზე“ წერდა: „მეტი პატივი, მეტი აზვირთება, მეტი სიყვარულ-ბედნიერება იმაზე, რაც ამ დღეს საქართველომ მიუძღვნა თავის მგოსანს, აღარ შეიძლება! საუკეთესო მამამთავარნი პოეზიისა: შილერი, შექსპირი, გოეთე, მიცკევიჩი, პუშკინი, ბაირონი და სხვა ამისთანანი სიამაყით დადგებოდნენ ჩვენი მხცოვანი აკაკის ადგილზე ამ დღეს!!!“ მაგრამ ამ გარეგანი თვალის მომჭრელი ბრწყინვალების მიღმა იმალებოდა უკიდევანო სევდა და ტკივილი. აკაკი ტრაგიკული პიროვნება იყო. პოეტის შინაგანი ტრაგიზმი გადაჯაჭვულია ცნობილი ლიტერატორისა და საზოგადო მოღვაწის ვანო მახაბლის ოჯახის

ისტორიასთან.
1898 წლის ივნისში, როგორც ცნობილია, ვანო უგზო-უკვლოდ გაქრა. მისი გაუჩინარების მიზეზი დღემდე ბურუსითაა მოსილი. მაშინ საზოგადოებაში უამრავი ვერსია ტრიალებდა. მრავალთაგან ერთ-ერთი მათგანი, თითქოს, აკაკის და ვანოს მეუღლის - ტასო ბაგრატიონ-მაჩაბლის სიყვარული იყო. ბედის ირონიით ჭორს საფუძველს უმაგრებდა ის ფაქტი, რომ იმ საბედისწერო ღამეს აკაკი მაჩაბლებთან სტუმრობდა... ამ ამბავმა პოეტს მთელი ცხოვრება ჯოჯოხეთად უქცია...
რა იყო და შემდეგ როგორ განვითარდა მოვლენები?
დავიწყოთ ცოტა უფრო შორიდან.

აკაკის ტრაგიკული სულიერი მდგომარეობისათვის უამრავი მიზეზი ჰქონდა. ერთ-ერთი მათგანი ეროვნული უბედურება იყო. დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ პოეტი კარგად ხელდასა საქართველოს სულიერ გადაგვარებას, გრძნობდა რუსეთის შეფარვით-დიდმპყრობელურ პოლიტიკასაც. „მოხიბლულა, შემცდარია, ის არის! ალერსით მთვრალს ვერ უხილავს ისარი!“ - ამიტომ წერდა იგი.
აკაკი, როგორც პოეტი, ტკბილხმათათვის გაჩენილი ბუღბული იყო, მაგრამ მისი ლექსის მსუბუქი და ალერსიანი ინტონაცია ხშირად იცვლებოდა ბასრი და დაუნდობელი სარკაზმის ნოტებით, რაც საქართველოს საზოგადოებრივი ცხოვრებით იყო გამოწვეული.
ერთხელ ბესარიონ ლოლობერიძეს პოეტზე უთქვამს: კი გყვფდი და ვიღრინებოდი, მაგრამ ვერავინ იტყვის, რომ საპირადოს გამო... ამ ფრანზას აკაკიმ შემდეგ უფრო სევდიანი სიტყვები მოაყოლა: გაძალღებულო დროვ, შენ მოგეცა ჩემი ცოლვა, წინააღმდეგ ჩემი ბუნებისა მაყეფებ და მაყეფებო...
მეორე, აკაკის აზრითაა მარწუხები: „ჩემს

სიცოცხლეში ცხადად თუ სიზმრად ერთი რამ მაფრთხობდა ყველაზე მეტად და საფლავშიაც ქარცეცხლად მიმეყვება. მე ვამბობ ცენზურაზე. ვინც მომსწრე არ არის და არ გამოუცდია, იმას მართო გაგონებით წარმოდგენა არ შეუძლია მისი, თუ რა იყო წინეთ ის საოცარი ცენზურა. "არადა, აკაკი - ეს ენა მწარე სატირიკოსი - მუდმივ შეხლა-შემოხლაში იყო როგორც ცენზურასთან, ისე საზოგადოების გაზულუქებულ წევრებთან. იგი ბევრჯერ გადაურჩა სიკვდილს... მაგრამ მესამე და მთავარი მიზეზი მისი ტრაგიზმისა იყო პოეტის პირადი ცხოვრება.

* * *

1864 წელს აკაკიმ ცოლად შეირთო ნატალია ბაზილევსკაია. თვით პოეტი წერს: „ნურაინ ნუ დაიჩემებს, მომავალში ამას ვიხამ, თუ იმასო. მე გადაწყვეტილი მქონდა გუნებაში, რომ ცოლი არ შემერთო და მერე ისიც უცხოელი, მაგრამ შემთხვევას ყოველიფერი შესძლებია“.

და სწორედ ცოლის შერთვით დაიწყო აკაკის პიროვნული ტრაგედია. პოეტს ეს ქალი არასოდეს ჰყვარებია, მაგრამ თავისდამოულოდნელად გადაწყვიტა მისი შერთვა. აკაკი ამას ნატალიას შეცოდებით ხსნის... ტრაგედია შვილის შექმნით გაღრმავდა. ცოლქმარი უფრო დასცილდა ერთმანეთს. შვილმა უარყო საქართველო, ქართული ენა. დედაც მას მიუღდა და მთელი ცხოვრება შვილს დასდევდა, რომელიც საოპერო დასს დაატარებდა მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში. ალექსიმ ცოლი არ შეირთო და ამიტომ აკაკი შვილიშვილსაც ვერ ეღიროსა. ფაქტობრივად პოეტს ოჯახი არ ჰქონია, ცოლ-შვილი მუდმივად საზღვარგარეთ ან რუსეთში ცხოვრობდა. მას კი ოჯახური სითბო ენატრებოდა, მაგრამ ცოლ-შვილთან ყოფნა მაინც არ უნდოდა. ცნობილია, რომ ნატალია ჩამოვიდოდა თუ არა საქართველოში, აკაკი თავს ცუდად გრძნობდა, ცოლთან მუდმივად ჩხუბობდა. სერგეი მესხი ერთ-ერთ წერილში თავის საცოლეს - კეკე მელიქიშვილს სწერდა, აკაკი ფულს დაეძებს, რომ ცოლი რუსეთში გაუმეას და მოიშოროს. აი, მერე გათავისუფლდება და წერასაც დაიწყებსო.

აკაკის და მის მეუღლეს ერთმანეთის არ ესმოდათ, ისინი ბოლომდე განუდგნენ ერთმანეთს, განსაკუთრებით ცხოვრების ბოლო პერიოდში, როცა აკაკი უკვე სხვა ქალზე იყო შეყვარებული, მაგრამ გამხელის უფლება არ ჰქონდა. საერთოდ, პოეტი გულჩათხრობილი იყო, ყველაფერს გულში იტრიალებდა. ის არც ცოლ-შვილთან უსიამოვნებას უმხელდა ვინმეს. პიროვნულ ტრაგედიას ემატებოდა აკაკის უკიდურესი სიდუხჭირე და უსახლკარობა, რაც ისევ და ისევ ცოლ-შვილის გაუცხოებასთან იყო დაკავშირებული. პარიზული წერილების ციკლის გამოქვეყნების შემდეგ, ნათელი გახდა მისი ასეთი გაჭირვების მიზეზი. აკაკის და ნატალიას მიმოწერიდან

ირკვევა, რომ ცოლ-შვილი უსასრულოდ მოითხოვდა მისგან ფულს. ნატალიას წერილები მიჯღაბნილია რუსულად აკაკის გაგზავნილ წერილებზე, რომელთა წაკითხვა და გამოქვეყნება არ მოხერხდა. ერთადერთი სიტყვა, რომელიც შეიძლება გაარჩიოს მკითხველმა, არის „ДЕНЬГИ“. ამდენი ფული შვილის ვალებისთვის იყო საჭირო. აკაკი ერთი პერიოდი თავის მოკვლას აპირებდა, თვითმკვლელობას კი გადაურჩა, მაგრამ ინსულტი პოეტს რამდენიმე წერილის ზედიზედ მიღების შემდეგ დაემართა. ისინი სასწრაფოდ ითხოვდნენ ფულით დახმარებას. აკაკიმ ვერც თბილისში და ვერც ქუთაისში ფული ვერ იშოვნა და დაიწყო პოემა „ომის“ წერა, რაც მისთვის საბედისწერო გამოდგა. ამ საკითხის გარშემო უამრავი წერილობითი ფაქტი არსებობს, თუნდაც იუბილეს დღეებში, 1908 წელს, აკაკიმ სულ ცოტა ხანში რამდენი ფული გაუგზავნა მათ პარიზში...

„ძვირფასო ლიოლია!

გუშინ საჩხერეში ამოვედი და დღეს მივიღე შენი წერილი. შენმა წერილმა ცოტა გამაკვირვა, - აქ, ახლა, ამ არეულობის დროს, ერთი მანეთის შოვნაც კი ძნელია, და ღმერთია მოწამე, თუ რა შრომად მიღირს ერთი მანეთის მოპოება. თვითონაც მიკვირს, როგორ ვშოულობ. თითქოს ჯანმრთელ კაცს წერდე და არა მე ავადმყოფ მოხუცს...“

„... 20 ოქტომბერს კვლავ გამოგიგზავნით 200 მანეთს. და მერე ვეცდები კიდევ მოგაწოდოთ ჩამოსვლამდე, ესე იგი იუბილემდე, ჩემი ანგარიშით თქვენ ჩემგან უკვე მიღებული გაქვთ 650 მანეთი. შევეცდები კიდევ გამოგიგზავნოთ 350 მანეთი ორ ჯერზე, რაც შეადგენს 1000 მანეთს, ძალიან მეცოდებით, მაგრამ მეც შემიცოდეთ“.

* * *

პოეტის არეულ ოჯახურ ცხოვრებას მისი უიღბლო სიყვარული დაემატა. აკაკის შეყვარდა ანასტასია ბაგრატიონი-მაჩაბელი, ვანო მაჩაბლის მეუღლე. პოეტი მთელი ოცი წელი მაღავდა ამ მომაკდინებელ სიყვარულს. წიგნს, რომელიც მან ტასო მაჩაბელს მიუძღვნა, ასეთი წარწერა აქვს: „მთელი ჩემი სიცოცხლე ტანჯვაა და ვაება, ამირანის ჯაჭვებით დაბმული უკვდავება“, „ბედმა დამწვა, დამდავა გადამასხა მღუღარე და ა.შ. აკაკიმ ეს საიდუმლო ბოლომდე მაინც ვერ შეინახა, რადგან ოცი წლის განმავლობაში სიყვარულის მაღვასაც და შემდეგ მის გამხელასაც თავისი მიზეზი ჰქონდა.

პოეტს ნამდვილი მეგობრობა აკავშირებდა ვანო მაჩაბელთან. აკაკი საზოგადოებრივ საქმეებში ყოველთვის მას უჭერდა მხარს. ბანკის საკითხებზე შეხლა-შემოხლის დროს აკაკი ვანოს დაუდგა გვერდით და არა ილიას. ისინი განუყრელი მეგობრები იყვნენ. მაჩაბლების სახლში აკაკის საკუთარი ოთახიც კი ჰქონია. ამიტომ, ცხადია, პოეტს ერცხვინებოდა

ვანოსი, ერიდებოდა თავისი გრძნობისა და გულში ახშობდა მას.

გარდა ამისა, აკაკი ტასოს მეგობარიც იყო. იგი ყველანაირად ეხმარებოდა პოეტს. ნატალია აკაკის მახაბლების ბინის მისამართზე უგზავნიდა წერილებს... აკაკი თავყვანს სცემდა ტასოს, აღმერთებდა, - ეს ყველაფერი თანდათან გადაიზარდა სიყვარულში...

* * *

აკაკი მაჩაბლებთან სტუმრად იმყოფებოდა იმ დამეს, როცა ვანო გაუჩინარდა. ამ ორ მოვლენას შორის არანაირი კავშირი არ არსებობს. იმ დროს აკაკი ნაჟადმყოფარი იყო. ის აპრილში გულის შეტევით გახდა ავად და რამდენიმე თვის განმავლობაში ექიმი სამსონ თოფურია მკურნალობდა. საჩხერიდან თბილისში დაბრუნებული პოეტი სტუმრად მიდის მაჩაბლებთან. ამ სტუმრობის შესახებ აკაკი იგონებს: უკანასკნელად, ხუთშაბათს, 25 ივნისს, საღამოს 5-6 საათზე ძალიან კარგ გუნებაზე დამიხვდა (ვანო), მთხოვა ნარდის თამაში. რადგანაც სუსტად ვარ, ხუთი ხელის მეტი არ გვიტამაშნია. შევსწყვიტეთ თამაში და დავიწყეთ ჩვეულებრივი ლაპარაკი... ჯერ კიდევ ათი საათი არ იყო, შინ წასვლა დავაპირე, მაგრამ შემეხვეწა, დარჩიო. მე წავედი სასტუმრო ოთახში დასაძინებლად... 11 საათზე ისიც დაწოლილიყო... კნეინა ხელსაქმეს შეკოლოდა, ორ საათზე დაეხედა ქმრისთვის და გულის ძილში ენახა.

ოთხი საათი იყო სწორედ, რომ ძილში რაღაც ხმაურობამ და ცუდმა სიზმრებმა გამომადვილა. რომ წამოვდექი, გულის ძგერა მქონდა ავარდნილი. ჯერ დავაპირე მაჩაბლებთან შესვლა, მაგრამ რადგანაც მალე გადამიარა, დავრჩი ჩემს ოთახშივე და ექვსის ნახევრამდე აღარ დამძინებია. ამ ხნის გაბმავლობაში რომ ხმაურობა ყოფილიყო, ან ფეხის ხმა, ან ლაპარაკი, არ გამომეპარებოდა. რვა საათზე რომ გამომეღვიძა... შევედი ზალაში, სადაც მაჩაბელი იწვა. ის აღარსად იყო, მაგრამ ქვეშაგები კი მინგრეულ-მონგრეული იყო, ვიფოქრე, ალბათ, პირის დასაბანად გავიდა-თქო... (კნეინამ) დახედა ქვეშაგებს და კიდევ უფრო შემფოთდა: იმას ჩვეულებად ჰქონდა, ადგებოდა თუ არა, ქვეშაგებს თვითონ გაასწორებდა და ეხლა კი ასე მინგრეულ-მონგრეულიაო... იმან გული მაინც ვერ დაიმშვიდა. დაიწყო ძებნა და სტოლზე დატოვებული რომ ნახა საათი, ძეწკვი და პერანგის ოქროს ღილები, მაშინ თითქმის შეიცხადა...”

ამ ამბავმა ქალაქში ჭორების კორიანტელი დააყენა. გაზეთი „ცნობის ფურცელზე“ წერდა: „ეს მჭუთე დღეა, რაც თავ. ივ. მაჩაბელი ვერ უპოვიათ, თუმცა ყოველივე ღონისძიებას ხმარობენ, პოლიცია და ჟანდარმერია დაემებს თვითონ ქალაქში, მიწერ-მოწერა აქვთ სხვა ქალაქებშიც, ამათ ეხმარება ნათესაობა და მეგობრები დაკარგულისა. მენაგვები და ცხენოსანი კაცები მტკვარში და მტკვრის პირზე

დაემებენ”.

იგივე გაზეთი წერდა, რომ ღამის ოთხი საათიდან ნაშუადღევს ორ საათამდე ვანო მაჩაბელი რამოდენიმე კაცმა ნახა. თითქოს მოწმეებიც გამოჩნდნენ, რომ ის მტკვარს მიჰქონდა დილს 5 საათზე, მაგრამ დღის 11 საათზე და 2 საათზე ის ნახეს ღორის-მელიქოვის ქუჩაზე და პუშკინის ბალთან, ერევნის მოედანზე... ამის შემდეგ კვალი იკარგება.

* * *

ამ საიდუმლო ბურუსით მოცულმა ამბავმა აკაკის ტრაგიკულ სიყვარულს მეორე ტრაგედიაც დაამატა ზედ. საზოგადოებაში უამრავი ვერსია გაჩნდა. ვანო მაჩაბლის გაუჩინარებას ბევრი აკაკის აბრალებდა, ნაწილი - ვანოს არეულ საზოგადოებრივ საქმიანობას, ნაწილი კი — მის ავადმყოფობას. აკაკი იგონებს: “იმერეთიდან რომ ჩამოვედი და ვნახე მაჩაბელი, ის კარგ გუნებაზე დამიხვდა და მომახარა: ახლა კი იმედია, რომ სრულიად გამოვმრთულდები”. ეს სიტყვები ადასტურებს, რომ ვანო მძიმე ავადმყოფი იყო. მან იმ ხანებში ოპერაცია გაიკეთა. ოპერაციის დროს ამოღებული ძვლები და სხვა ნაწილები ბოლო დრომდე შენახული ჰქონდა მის ქალიშვილს. ასეთი ფიზიკურ-სულიერი მდგომარეობა შეიძლებოდა ყოფილიყო ერთ-ერთი მიზეზი მისი ცხოვრებიდან განრიდებისა.

ვანოს გაუჩინარება შეიძლებოდა გამოეწვია საზოგადოებრივ საქმიანობის პრობლემებსაც. ამბობენ, მას იმ პერიოდში ყველაფერი დალაგებული ჰქონდაო. მთლად ასე არაა საქმე. „ბანკობიადის” ანუ სათავადაზნაურო ბანკის გარშემო არსებული კამათისა და შეხლა-შემოხლის შემდეგ ვანოს ძალიან ავიწროებდნენ.

იყო ასეთი ვერსიაც, რომ ვანოს ურთიერთობა ჰქონდა „დუხობორებთან” და მათ გაჰყვა. იყვნენ თითქოს თვითმხილველებიც.

არსებობდა აზრიც, რომ ის ნახეს პეტროზავოდსკში „დუხობორებთან” ერთად. მაგრამ, სამწუხაროდ, ამ ფაქტის გადამოწმება შეუძლებელი გახდა, რადგან ომის დროს ქალაქი გადამწვარა და ყველანაირი საბუთი განადგურებულა...

ყველაზე მტკივნეული ვერსია საზოგადოებისთვის ის იყო, როცა ამბობდნენ, ვანო მაჩაბელი აკაკის და ტასოს სიყვარულის გამო გაუჩინარდაო. ეს აშკარა ჭორია. „აკრძალული ფონდიდან” სააშკარაოზე გამოტანილმა პოეტის პირადმა მიმოწერამ ტასო მაჩაბელსა და ელისაბედ თარხნიშვილთან ბევრ საიდუმლოს გადააცილა საბურველი და მოჰფინა ნათელი. წერილებსაც რომ თავი დაავანებოთ, ჩვენ აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ ანასტასია ბაგრატიონის ავტორიტეტი. იგი საზოგადოებაში ცნობილი იყო კლდეძამოსილებით და მედიდურობით. ტასო თავდავიწყებით იყო შეყვარებული თავის

მეუღლეზე და ასეთად დარჩა. სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე. ამას ტასოს, აკაკის და სხვათა პირადი მიმოწერაც ადასტურებს. შეუძლებელი იყო ამ ჭორის სიმართლე და იგი მალეც გაქრა იმდროინდელ საზოგადოებაში... თუმცა, დღესაც ამ თემაზე კამათისას იგი კიდევ იჩენს ხოლმე თავს, იმიტომ რომ საზოგადოება ამ მიმოწერას ჯერ არ იცნობს...

* * *

ვანოს დაკარგვიდან გარკვეული პერიოდის შემდეგ პოეტი თავის ოცწლიან სიყვარულში გამოუტყდა ტასოს. მაგრამ სასიყვარულო დღიურები აკაკის თავის დღიურებად აქვს ნაწერი. როგორც ჩანს, მან ეს გაუგზავნელი ბარათებიც აჩვენა ქალს, რომელშიც არის აღსარებები. ერთერთ წერილს ასეც ჰქვია „სიკვდილის წინეთი აღსარება“, ან „ღამის ოთხი საათი და ა.შ. წერილებში გადმოცემულია აკაკის ცალმხრივი, პლატონური სიყვარული. უსაზღვრო, განუზომელი და თავზარდამცემია აკაკის ტრფიალება ტასოსადმი. მკითხველისათვის საინტერესო იქნება ზოგიერთი წერილის ნაწყვეტის გაცნობა.

* * *

„ოცი წლის განმავლობაში მე შენ მიყვარდი ამა ქვეყნიურის მიმდევრობით. ისეთის აღტაცებით და აღფრთოვანებით, როგორაც შესაძლოა მხოლოდ რჩეულთათვის! გეტრფოდი სრულის ჩემის არსებით! შენ იყავ ჩემი ზეჩამაგონებელი, ჩემი აღმგზებელი პოეზიაცა და სიცოცხლეც, უშენოდ ქვეყანა ვეღარ წარმომედგინა!!! დიდხანს ვიმარხავდი საიდუმლოდ, როგორც „წმინდა ლოცვას“. ეს წერილიც ჩემი სულის და ხორცის გაყრაა. თურმე ჩემი „არამკითხე მისწრაფებით სასაცილო ვყოფილვარ და თანაგრძნობის ნაცვლად გულგრილობა გამომიწვევია თქვენის მხრით! მაპატიეთ! ნათქვამია, „ვისაც ბევრად უყვარს, ბევრიც ეპატიება“. მაპატიეთ დღეიდან მკვდარს და მკვდრათაც მიგულეთ, რომ ჩემმა სახსენებელმაც კი ჩრდილი არ მიაყენოს თქვენს ნათელმოსილ ნეტარებას. მშვიდობით სამარადისოდ. აკაკი.

„გულთამხილავო, შენ ხარ მოწამე, რომ მე არა მცოდნია რა და არც არა ბრალი მდებია! და მაშ რისთვის და რად გადამხდია სამაგიერო სრულიად უცოდველს?... ძლევა მოსილის მედიდურობით მითხრა „ძალითგრძნობისგამოწვევარ შეიძლება“. დავდუმდი, მაგრამ მისი შეუბრალებელი სახე, მაინც კიდევ დაცინვა, მეუბნებოდა: წადი, მომშორდი!.. გამოირკვა ყოველიფერი. საორჭოფო აღარა დარჩენილა რა! და ამიერიდან ჩემთვისაც ყოველივე გათავდა! გიჟი ვარ თუ არა? ეს მომავალმა გადასწყვიტოს, მისივე შვილებმა. და მე კი, ჩემივე აჩრდილად გადაქცეულს, ცოცხალ-მკვდარს, სიკვდილმა მიფონოს!“

ელისაბედ თარხნიშვილისადმი: „განა მე ტასოს

ვპულდი და ან კი რად უნდა სძულებოდა ის, ვინც მას გამოუთქმელის გრძნობით ეტრფოდა და არა თუ დედასა და დაზე უფრო, თვით მთელ ქვეყანაზე უფრო, თვით მთელ ქვეყანაზეც კი? დიახ, მიტაცებდა მისი იობისებური მომთმენი და უბედურების ამტანი ხასიათი, მისი საანგელოზო გული და ზვესური სული (რომელიც ახლა კი ცოტაცოტად ზუნდება)! ესენი და ყველა ერთად წმინდა საკურთხეველად მიმაჩნდა და ზედ საკურთხად ვსდებდი ჩემს პოეზიას, რომ როგორც ქრისტეს აღმსარებელს, ჩემი თავი გამესპეტაკებინა, მაგრამ განა შემარჩინა ქვეყანამ? შეხარბდა, შემურდა ჩემი ბედნიერება და მომიშხამა!“

* * *

უამრავი ქალის სათაყვანებელი არსების - აკაკის მედიდურობამაც დაიჩოქა ერთი მშვენიერი ქალის წინაშე...

ტასოს უმწვავესი რეაქცია ჰქონდა აკაკის აღსარების შემდეგ. მან სიყვარულის გამხელა არ აპატიო პოეტს და მაშინვე გაწყვიტა ყოველგვარი ურთიერთობა მასთან. აკაკი სასოწარკვეთილებაში ჩავარდა და საკუთარი საქციელისა და ტასოს რეაქციის გამო თვითმკვლელობამდე იყო მისული.

აი, რას წერს იგი: „ერთის გზის მეტი აღარა დამრჩენია-რა და ის გზა საშინელია...“

„ძალიანაც გააფთრებული ვარ ჩემ თავზე... ყმაწვილი რომ ვიყო, თავს მოვიკლავდი, მაგრამ ბებერი ვარ და რაღა საჩქაროა? ისეც ველი სიკვდილს...“

„ჩემს დღეში ერთის მეტი მეგობარი არა მყოლია. იმას შევწირე ჩემი გრძნობა-გონება და იმას კი სასაცილოთაც არ ვყო“.

„ეგების მე ჩემის შეცდომით მანდ სიკვდილი მერჩიოს აქ სიცოცხლეს?...“

„მე ჩემის ნერვებით ვერა ვარ კარგათ და არა თუ წერა, კითხვაც არ მეხერხება...“

* * *

ამ ფაქტმა პოეტის ცხოვრების ჩვეულებრივი რიტმი დაარღვია. ის გარეგნულად არ იმჩნევს ამას, მაგრამ გაძლება უკვე უჭირს, ვერ აზროვნებს, ვერ მუშაობს... ის საშინლად განიცდის თავის მდგომარეობას. „ეგ ზიზღი, რომელსაც თქვენ მაჩვენებთ, არ დამიმსახურებია. დღემდე მე ღირსად მიმაჩნდა თავი თქვენთან მეგობრობისა. დღეიდან კი მკვდარი ვარ, როგორც ზორციო, ისე ზნეობითაც. მაგრამ მე ისე მიმყავს საქმე, რომ იჭვს ვერაფერს შეიტანს, თუ თქვენ ხართ მიზეზი ჩემი უბედურების. მე ჩემი თავი არ მენანება. ვწუხვარ მხოლოდ იმას, რომ ვერაფერში გამოგადექი, ვერც შენ შეილებს. იყავნ ნება უფლისა! მშვიდობით, მე მაინც სააქოს იქეთ სიყვარული თან მიმაქვს, ნუ დამცინებთ, და ნურც სიგიჟეს მიკიჟინებთ. უამისოდ მე სიცოცხლე არ მინდა“, - სწერს ტასოს.

ამ ყველაფერმა პოეტზე ისე იმოქმედა, რომ მას

ნერვებმა უმტყუნა და ერთხანს საზოგადოებისაგანაც კი განცალკევდა, გაირიყა... „ერთხელვე გადავწყვიტე, აღარავინ ვნახო, არც მივიდე ვინმესთან და არც მივილო, რადგანაც ჩემი სიტყვა და გრძნობაც ყველას სხვაგვარად ესმის“; „თქვენც კარგად მოგეხსენებათ, რომ მე აქ, თქვენგან შერისხვის შემდეგ აღარავინ მეყვს ნაცნობიც, არათუ თანამგრძნობი“.

ტასოსგან უარყოფილი პოეტი ისევ ორ შვილთან ერთად ვანო მაჩაბლის გარეშე მართო დარჩენილ ტასოზე ნერვიულობს.

„მწერ, ტასო კიდევ გიჯავრდებაო? ღმერთი, რჯული, რომ ... მე მისთვის არა დამეშავებიოს რა! ეჰ, ოღონდ ის კი მეგულბოდეს ბედნიერად მისი შვილებითა და მე, დეე, გენიაც წამეკიდოს!“ - სწერს აკაკი ლიზა თარხნიშვილს.

„შენი შემკრთალი ცრემლები გულს მიხვრეტენ“, - მორიდებით ეხმიანება პოეტი ტასოს.

სიყვარულის გამხელისთვის ტასომ აკაკი შეიზიზდა. ისინი ერთმანეთს გაურბიან, უფრო ზუსტად, პოეტს არ აქვს უფლება, გამოჩნდეს იქ, სადაც ტასოა.

ახალქალაქში დასასვენებლად მყოფი ლიზა თარხნიშვილი საყვედურობს აკაკის, რომ მის სანახავად არ ჩადის იქ. აი, რას წერს პოეტი მეგობარ ქალს: „შენთან ჩამოსვლა როგორ დამზარდება, მაგრამ, მეგონი, ტასოც ეპირება წამოსვლას, არ ვიცი, როდის და, ვაითუ ერთდროს მოგვიხდეს მოსვლა და ვერიდები. იტყვიან, ტასოს დასდევსო. მართალია, ეს

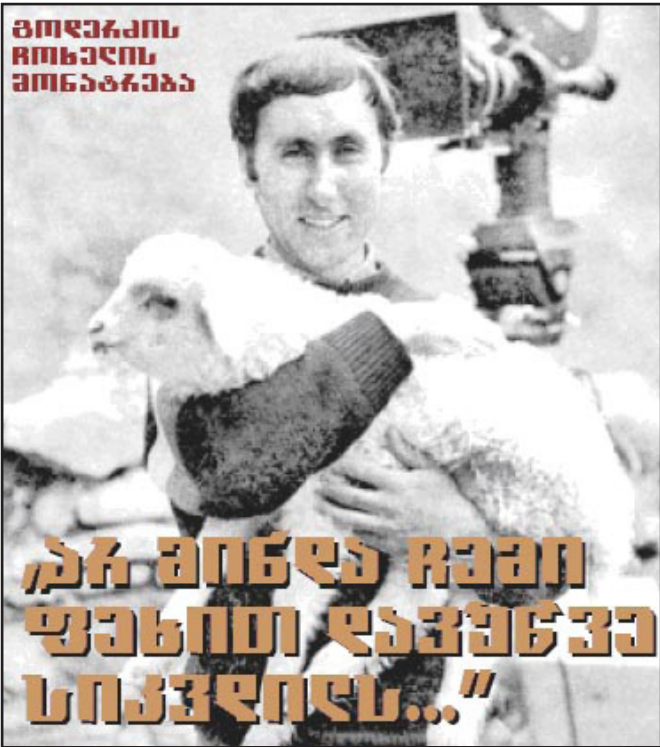
ჩემთვის თავმოსაწონი ქებათა-ქება იქნება... მაგრამ თვით ტასოს არ ეამება ჩემი გამოისობით მისი ხსენება და მეც ვეკრძალვი. მიტომაც გთხოვ, როცა ის გამობრუნდება შენიდან, შემატყობინე და მერე მეც წამოვალ“.

* * *

წერილებისა და ჩანაწერების უმცირესი ნაწილის ნაწყვეტების გაცნობითაც აშკარად ჩანს აკაკის და ტასოს, ამ ორი ადამიანის უდიდესი მეგობრობის ტრაგიკული დასასრული სიყვარულის გამხელის შემდეგ. ეს წერილი საზოგადოებისათვის უცნობი იყო. 50 სპეციალურად ამორჩეული წერილი აკაკის მთელი მიმოწერიდან ვანო მაჩაბლის გაუჩინარების შემდეგ, 90-იან წლებში, „აკრძალულ ფონდში“ ინახებოდა. ამას ზოგიერთები კეთილშობილური მიზნებით ხსნიან, მაგრამ, ჩანს, შენახვისას წერილებში გააზრებულად არაფერ ჩაიხედა, თუ რა ეწერა შიგ. ახლა უკვე გავიდა 100 წელი და ფონდიც გაიხსნა. ამ წერილებმა ბევრ საკითხს მოჰფინა ნათელი... და პირველ რიგში იმას, რომ ვანო მაჩაბლის გაუჩინარებამდე ამ სიყვარულის შესახებ თვით აკაკის გარდა, არაფერი არაფერი იცოდა და, ამდენად, იგი ვერც მიზეზი იქნებოდა ვანოს დაკარგვისა... 900-იანი წლებიდან შეგნებულად ხდებოდა ლაფის შესხმა ისეთ მოღვაწეებზე, როგორებიც აკაკი, ილია და სხვები იყვნენ. ვფიქრობთ, საზოგადოების გარკვეულ ჯგუფს ხელს აძლევდა ამ წერილების გადამალვა, რომ პოეტის გასამართლებელი საბუთები გამჭრალიყო და ვანო მაჩაბლის ტრაგედია სწორედ აკაკის დაბრალდებოდა... ბოლოთქმა

ბედისგან ღვთიური ნიჭით განებფრებული პოეტი იმავე ბედისგან საშინლად დაჩაგრული იყო პირად ცხოვრებაში. მან თავისი ერთადერთი, მარადიული, თავზარდამცემი, უპასუხო სიყვარული საფლაფლი ჩაიტანა. აკაკიმ სატრფოს ნახვის და მასთან საუბრის უფლებაც კი დაკარგა სიყვარულის გამხელის შემდეგ. საოცარია, მაგრამ შემოქმედების დასაწყისშივე, როცა მის გულში ჯერ ტასოს სახსენებელიც კი არ არსებობდა, პოეტი გრძნობდა, რომ ბედისწერა რაღაც ავს უშხადებდა... ასეთი ადამიანები ხომ დროს უსწრებენ და ბევრ მოვლენას წინასწარ გრძნობენ. აბა, რას უნდა ნიშნავდეს ჯერ კიდევ 60-70-იან წლებში, ჭაბუკი პოეტის სიტყვები: „გგრძნობდი, ბედისგან ასე მეწერა“, ან „ჩემო თავო, ბედი არ გიწერია, რადგანაც სატრფო, ვხედავ ჩემი მტერია“, ანდა „რა იციან, რომ ეს გული მკვდარია, რომ სიცილი ბევრჯელ ცრემლზე მწარეა“- ო...

ელზა ზარდიაშვილი

ხუთი წლის წინ ყველაფერი სხვანაირად იყო... ხშირად ვერ ვხახუნობდი, მაგრამ ვიცოდი, სადღაც ახლოს ცხოვრობდა გოდერძი ჩოხელი, ფიქრობდა, დარდობდა. სატყეობი უკვე მოძალებული ჰქონდა და მისი ნათქვამი, - „იცო, რა ცუდადა ვარ“, - მეც მიათკეცებდა სადარდელს... მაშინ, 2 ოქტომბერს, ხუთი ათეული წელი გასრულდა, რაც ამქვეყნად ყოფნის „ტკბილი სევდა“ შემოსწოლოდა მის გულს, ხან შავი არაგვივით აემღვრებოდა ფიქრი, ხან კი, თითქოს მოწმენდილ ცაზე მზე ამოიწვევებოდა და ბურსაჭირის ფერდობზე შეფენილი იის სურნელი მის ცხოვრებასაც უცვლიდა ელფერს. მოწმენილი იჯდა უბრალო სავარძელში და მეუბნებოდა:

- მეკითხები: რატომ არ გიყვარს დაბადების დღის აღნიშვნაო. ხომ გაგიგონია, ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო... მთაში არ აღნიშნავდნენ დაბადების დღეებს, ისიც ერთი ჩვეულებრივი დღეთაგანი იყო. რაც ბავშვობაში არ მიკეთებია, იმას დიდობაში ვერ გააკეთებ და დაბადების დღეს დღესასწაულად ვერ ვაქცევ... ამ დროს ყოველთვის ციოდა. ცხვარი გაჰყავდათ. ამას სთველს ეძახდნენ. იწყებოდა წვიმიანი ამინდები. ასეთ სიცივეში დაზბადებულვარ, ჩოხში თანაც შარავზის პირას. ზუსტად არც ვიცოდი, როდის დავიბადე, მერე გამოვიძიე, რომ გავიზარდე. დედას არ ახსოვდა ჩემი დაბადების დღე. მერე ვნახეთ, რომ დედიძეჩემს ჰქონდა ჩაწერილი 2 ოქტომბერი. მის ჩანაწერს ვენდე. ბავშვობაში ბევრი რამ იყო

კარგი, მაგრამ მერე და მერე ყოფით პრობლემებზე უფრო მეტ დროს ვხარჯავდი, ვიდრე შემოქმედებაზე. ამის გამო გული მწყდება, ენერჯიას დანა-ჩანგალზე, ცოცხსა და სახლზე ფიქრს რომ ვახმარდი. რა მექნა, თვითონ უნდა შემექმნა ცხოვრება... ბავშვობაში არაფერი დიდი ოცნება არ მქონია, მხოლოდ ველოსიპედი მინდოდა მყოლოდა. ისე გაიარა ჩემმა ბავშვობამ, არ ამისრულდა ეს ოცნება. ეს ისე დამრჩა გულში, ლუკა რომ შემეძინა, თითქმის ყოველ მესამე დღეს ველოსიპედს ვყიდულობდი მისთვის... ახლა კი ჩემმა ორმოცდაათმა წელმა ისე გაიარა, საწერი მაგიდა არ მედირსა. ესეც ჩემი ოცნება იყო. კეთილი შურით მშურს იმ მწერლებისა, ვისაც აქვთ თავისი ოთახი, იქ უდგათ წიგნების კარადა, საწერი მაგიდა. განმარტობის საშუალება... მე ეს არც მქონია და ვგრძნობ, არც მექნება. არადა, ასე მგონია, საწერი მაგიდა მწერლის ნავსაყუდარია. თითქოს გეძახის, - მოდი, დაჯექო. რომ დაჯდები, იძულებული იქნები, დაწერო... მწერლობა რომ დავიწყე, სტუდენტობაში ვცხოვრობდი, იმ რია-რიაში მაგიდის კუთხეში პატარა ადგილს ვნახავდი და იქ ვწერდი ხოლმე. ნათესავებთან გადავედი. როცა სიჩუმეს მოვიხელთებდი, წერას ვიწყებდი. საკუთარი სახლი გამიჩნდა და მაინც არ მქონდა პირობები... მერე გოდერძის სახლში საწერი მაგიდა გაჩნდა, ოღონდ ამ მაგიდასთან ჯდომა და მუშაობა მაინც არ ედირსა. ცუდად იყო და იმ სიცარიელის შევსება, რომელიც ბურსაჭირის დაცლასთან ერთად გაუჩნდა სულში, მაგიდას როგორ უნდა შესძლებოდა. კალამს ხელს არ ჰკიდებდა, მხოლოდ ფიქრებს მიჰყვებოდა და მოჰყვებოდა. გადაივლიდა ნისლიან მთებს, არაგვს აღმა აუყვებოდა და ბურსაჭირზე ამოჰყოფდა თავს. იქიდან ხედავდა გვირილებით გადაპენტილ ფერდობს. ერთხელ უთხრეს, ბარელები ასეთ ყვავილებს ყიდულობენო და მერე სულ ოცნებით უყურებდა გასაყიდ გვირილებს - რამდენ რამეს იყიდდა ამ ყვავილებში ადებული ფულით!

მთიდან ბარში რომ ჩამოვიდა, ბავშვობა და ოცნებები „გასაყიდი გვირილებით“ დაფარულ ფერდობებს შეატოვა. ჩამოვიდა უკვე იმ განცდით, რომ ერთადერთი, რის გამოც ღირდა ფულის შეგროვება, ფირი იყო. ბევრ დღეს გაუძლებდა შიმშილს, ბევრს გადააგორებდა მუშთაიდის ბაღში დამწიფებული ხილის იმედად და სტიპენდიას, მისთვის რომ ასეთი დიდი ფული იყო, კაპიკს არ მოაკლებდა - ისევ და ისევ ფირის საყიდლად... ეს მაგიური ხვეულა - კინოფირი - ჰპირდებოდა გვირილებიანი ფერდობის უკვდავყოფასაც და გაზაფხულზე იებით ასურნელებული ტყის დატევასაც, კოტორაანთ ქალის გამარადიულებასაც და ბერისა და ჯღუნას აღბეჭდვასაც.

გოდერძი თავდავიწყებით ცდილობდა თავისი სამყაროს კინოდ ქცევას.

მერე უფრო ადვილად შეძლებდა გულში ჩაუნუტებინა მთელი სამყარო, სწორედ ისე, როგორც ბატკანი ჰყავდა ჩახუტებული ერთ ფოტოზე. ახლა ის ბატკანი ისევ ეხუტება, ოღონდ ნაცრისფერი ქვის ზემოდან...

სახლში კი უმწეოდ აწყვია გოდერძის გადაღებული ფილმების ფირები... მახსენდება გოდერძის ეს სიტყვები:

- მართლა მინდა კარგად ვიყო, მართლაც იმიტომ კი არა, რომ მე ვიყო ჯანმრთელად, იმიტომაც, რომ ამდენ ადამიანს უნდა, კარგად ვიყო, მე კი ძალაუნებურად გულს ვწყვეტ. მინდა მთაზე ასვლა შემეძლოს და კიდევ დავიღალო ფერდობებზე სიარულით ისე, როგორც ადრე. ნეტა იმ დროს, როცა მთების გადარბენა არაფერი იყო ჩემთვის. გადაღებებზე რომ მივდიოდი, ოპერატორებს ვენიძღაებოდი, მთაზე ამდენ წუთში ავალ-მეთქი. არ სჯეროდათ. მე კი მართლა დანიშნულ დროში ავდიოდი... კიდევ - არ მინდა ჩემი ფეხით წავიდე და დაუწვევ სიკვდილს... ხარი მყავდა ერთი. სტუდენტობის დროს ბურსაჭირის ულამაზესი ფერდობიდან წამოვიყვანე გასაყიდად. არაფრით არ უნდოდა წამოსვლა, ძლივს მოგვეყვავდა გზაზე. უკან ბლაგილით მოსდევდნენ ძროხები, ვისთან

ერთადაც ის იზრდებოდა. ეს, ჩვენა ვფიქრობთ, მათ გრძობა არ აქვთო, თორემ პირუტყვი კარგად ზვდება ყველაფერს. ჩემმა ხარმაც იცოდა, საით მიმყავდა... ერთ კილომეტრზე მოსდიეს ძროხებმა, არაგვი რომ გადმოვატარეთ, საქონელიც ჩამოგვშორდა და ხარიც ბედს დამორჩილდა. ჩამოვიყვანე ფასანაურში და იქ დაუწვინე. ძალიან მეცოდებოდა, მაგრამ რა შექნა... წავედი, მოუუტანე ბალახი - პირი არ დააკარა. წყალი მივაწოდე - არ დალია. მოვიდა ყასაბი, მოჰყვინენ კაცები, რომ საკლაგის დაწვენაში მიშველებოდნენ. ჩემს ხარს კი ძალის დატანება არ დასჭირდა, თვითონ დაწვა. იცი, რა სვედიანი თვალებით მიყურებდა?... იმისი ტკივილი დღემდე მომყვება. ახლა, როცა შინ ვარ მთელი დღეები, ვფიქრობ და უფრო და უფრო მეტად არ მინდა იმ ხარს ვგავდე... ცხოვრება ასეა, ზოგი ჩემი ხარივით წვება სასაკლაოზე, ზოგი კი ისეთია - დაჭრილიც გარბის... მე ხარი მინახავს, უკვე ყელში ხანჯალი ჰქონია გაყრილი, ყასაბს დასხლტომია, წამომხტარა და გაქცეულა... ასე იცის სიცოცხლის წყურვილმა! მირჩვენია, ასეთი ხარივით ვიყო, ამისი ძალა მომეცეს... აბა, რა ვიცი, როგორ გამიგებთ ამ ოცნებას...

ლელა ჯიყაშვილი

Einmal Tbilisi-Suchumi und zurück

Eine Reise über den Fluss Enguri nach Abchasien im September 2009

Zu den Zeiten, als die Sowjetunion noch existierte und von Vilnius bis Vladivostok zentral aus Moskau regiert wurde, war Abchasien ein Urlaubsparadies ohne gleichen. Die Reichen und Wichtigen hatten dort ihre Villen, sie genossen den Urlaub in der vom Klima verwöhnten Schwarzmeer-Riviera, gingen baden, skifahren oder bergwandern. Doch nach dem Zusammenbruch des Weltreiches warteten düstere Zeiten auf den subtropischen Garten Eden: Ab 1992 tobte dort ein Bürgerkrieg, in dem abchasische Truppen um die Unabhängigkeit ihres kleinen Fleckchen Erde von Georgien kämpften. Ergebnis des Bürgerkriegs waren tausende Tote, Verletzte und Vertriebene sowie ein de facto unabhängiges Land, das aber von keinem Land

der Welt völkerrechtlich anerkannt wurde. Mit der Zeit verschwand der Konfliktherd aus den Schlagzeilen und damit aus dem Gedächtnis der Weltbevölkerung, doch gelöst wurden die Probleme bis heute nicht. Noch immer warten tausende vertriebene Mingrelier auf die Rückkehr in ihre Häuser, die ihnen von der abchasischen Regierung versagt wird. Noch immer ist der völkerrechtliche Status der Region ungeklärt, und der Krieg zwischen Georgien und Russland im Vorjahr hat die Fronten weiter verhärtet. Was bleibt ist ein geschundenes Gebiet voller mutiger und leiderfahrener Menschen verschiedenster Nationalitäten, voller historischer Schätze und voller Naturschönheiten. Kurz: ein Gebiet, das für Reisende eine wahre Fülle von

Attraktionen, Erfahrungen und Begegnungen der besonderen Art bereit hält.

“Du willst nach Abchasien reisen? Das geht doch gar nicht!” So lautete die Aussage, die ich wohl am häufigsten gehört habe, wenn ich meinen Freunden in Georgien von meinen Plänen erzählt habe, Abchasien zu besuchen. Die zweithäufigste Erwiderung war: “Das ist doch viel zu gefährlich! Das wirst du nicht überleben. Fahr doch lieber nach Batumi.” Doch auch wenn in den Köpfen vieler Einheimischer Abchasien weiter als Kriegsgebiet gilt, so hat sich in den letzten Jahren dort doch sehr viel verändert. Militär und Polizei haben die Region weitestgehend unter Kontrolle, und die touristische Infrastruktur wurde fast vollständig wiederaufgebaut und modernisiert. Abchasien befindet sich auf dem Weg, wieder das Touristenparadies zu werden, das es bis vor zwanzig Jahren schon einmal war. Natürlich verlangt eine Reise nach Abchasien auch heute noch eine sorgfältige Vorbereitung. So muss von allen Touristen, die nicht Staatsbürger eines GUS-Landes sind, vor Reiseantritt ein Visum beim abchasischen Außenministerium beantragt werden. Der Prozess kann aber komplett online erledigt werden (<http://www.mfaabkhazia.org>).

Die Einreise nach Abchasien wird derzeit von den meisten Touristen von Russland aus über den Grenzübergang Sotschi-Adler/Psou vorgenommen. Der Vorteil ist, dass es von Russland aus direkte Zug- und Busverbindungen an die abchasischen Ferienorte am Schwarzen Meer und nach Suchumi gibt. Allerdings ist diese Reiseroute mit einem entscheidenden Nachteil behaftet: Sie wird von der georgischen Regierung als illegal betrachtet und dementsprechend können Sichtvermerke im Pass, die auf ein Überschreiten jenes Grenzübergangs hindeuten, bei einer Wiedereinreise nach Georgien zur Abweisung an der Grenze führen. Diese Unannehmlichkeiten drohen dem Reisenden nicht, wenn er von Georgien aus am Grenzübergang Ingur, zwischen Zugdidi und Gali, nach Abchasien einreist.

Für letztere Route habe ich mich letztlich entschieden. Nach der Beantragung eines abchasischen Visums wurde mir per Email vom Außenministerium der separatistischen Regierung bestätigt, dass meine Einreise genehmigt sei. Mit dieser Bestätigung im Handgepäck führte mich

mein Weg zunächst zum Bahnhof von Tbilisi, wo ich ein Ticket für den Nachtzug nach Zugdidi kaufte. Neben den schicken neuen Zügen nach Batumi zeigten schon die alten Waggons sowjetischer Bauart, die allabendlich langsam in Richtung Zugdidi tuckerten, dass es sich hierbei um keine touristische Strecke handelte. Auf den Liegen im “Platskartnyj”-Wagen fanden sich dann auch lediglich mingrelische Jugendliche, Familien und Rentner, die nach einem Besuch in der Hauptstadt auf dem Weg zurück in die Heimat waren. Diese Tatsache war unschwer zu überhören, denn obwohl ich mir während meines bisherigen Aufenthalts in Georgien die wichtigsten georgischen Wörter angeeignet hatte, musste ich feststellen, dass ich vom melodischen und vokalreichen Idiom der Mingrelier kein Wort verstand. Die einzigen Wörter, die auf der achtstündigen nächtlichen Zugfahrt auch für mich einen Sinn ergaben, waren die “Bulkebi-Sasmelebi”-Schreie der Verkäuferinnen, die, vollbepackt mit Plastiktüten, während jedes Bahnhofaufenthalts den Zug betraten und ihre selbst zubereiteten Speisen anpriesen.

Nach der verspäteten Ankunft am Bahnhof von Zugdidi brachte mich ein Taxi zur nur wenige Kilometer entfernten abchasischen Grenze. Dort warteten in einem Kontrollhäuschen drei georgische Polizisten auf Grenzgänger. Sie schienen erstaunt über den Anblick eines jungen Touristen an diesem regnerischen Herbsttag und befragten mich zunächst ausgiebig auf russisch über die Beweggründe meiner Reise. Nach der Vorlage meiner Einreisegenehmigung vom abchasischen Außenministerium, einem Telefonat mit dem örtlichen Polizeichef sowie meiner Unterschrift in einem Register der dokumentierten Grenz-Überquerer ließ man mich passieren. Da keine öffentlichen Verkehrsmittel Abchasien mit dem georgischen Mutterland verbinden, bleiben dem Reisenden an dieser Stelle nur zwei Möglichkeiten, die etwa ein bis zwei Kilometer bis zum abchasischen Grenzposten zu überwinden: eine kurzer Fußmarsch durchs Niemandsland oder eine Fahrt mit einer Pferdekutsche, bei der sowohl Kutsche als auch Pferd schon bessere Zeiten gesehen hatten. Ich entschied mich für Variante eins und wanderte zu Fuß über die Enguri-Brücke. Am anderen Ufer angekommen, warteten bereits einige russische und abchasische Militärs und delegierten mich zum Kommandanten der Wache, der ebenfalls erst einmal meine Papiere

eindringlich untersuchte. Nach einem Telefonat mit dem Außenministerium in Suchumi wurde ich auch dort durchgewinkt - die Einreise hatte also ohne Schwierigkeiten geklappt.

Zur Weiterreise nach Gali standen einige Meter weiter Taxis sowie eine Marschrutka bereit. Allen interessierten Reisenden sei an dieser Stelle gesagt, dass spätestens nach Überschreiten des Grenzpostens mit georgischen Lari nicht mehr viel anzufangen ist und dass Geldwechselföglichkeiten erst wieder in Suchumi gegeben sind. Man muss also bereits bei der Einreise nach Abchasien genügend russische Rubel mitführen, um nicht in Zahlungsschwierigkeiten zu geraten. Eben jene russischen Rubel in meiner Manteltasche suchten nun einen neuen Besitzer. Da ich an weiter Front der einzige Einreisende war und nur zwei weitere Mingrelier auf eine Mitfahrgelegenheit in Richtung Gali warteten, musste ich auf jeden Fall in den sauren Apfel beißen: Nur 40 Rubel (ca. 0,80 Euro) für die Marschrutka-Fahrt bezahlen, dafür aber noch ein paar Stunden warten, bis sich der rostige Kleinbus ohne Hintertür gefüllt hatte? Oder dem Marschrutka-Fahrer 400 Rubel in die Hand drücken, damit er sofort losfahren würde? Um nicht auch noch den Bus von Gali nach Suchumi zu verpassen, drückte ich kurzerhand dem Fahrer die 400 Rubel in die Hand und bedeutete ihm, den Motor anzuwerfen. Und so manövrierte er mich und die beiden weiteren Fahrgäste mit atemberaubendem Tempo, im Slalom um und durch tiefe Schlaglöcher, Pfützen und Rinnen, ins Ortszentrum von Gali. Der Weg nach Gali führte vorbei an zahlreichen Ruinen, aus denen schon meterhohe Bäume aufragten - ein Zeichen, dass sie seit den Vertreibungen

am Anfang der 90er Jahre keine Besucher mehr gesehen hatten. Gleichwohl fielen auch einige Neubauten und wohlgepflegte Gärten auf, es gibt also zumindest ein wenig Hoffnung für die verbliebenen Menschen georgischer Nationalität in dieser Region. Nach der halbstündigen Fahrt über die Piste, die die Bezeichnung "schlechteste Straße westlich des Ural" redlich verdient hatte, fühlte ich mich wie eine Portion Schüttelbrot und fragte mich gleichzeitig, wie lange das klapprige Gefährt diese Tortur noch durchstehen würde. Vor dem Gemeindezentrum in Gali wartete bereits der Autobus nach Suchumi, ebenfalls ein antikes Fahrzeug mit einem Einschussloch in der Frontscheibe. Auch hier mangelte es an Fahrgästen, so dass der Busfahrer zunächst die Fahrt ganz abblasen wollte. Doch als sich schließlich zwei betrunkene russische Soldaten zu den Mitfahrern gesellten, ergab er sich seinem Schicksal, um Ärger mit den unangenehmen Gesellen zu vermeiden, und machte sich auf den Weg nach Suchumi.

Die Fahrt führte vorbei an dampfenden geothermischen Quellen, einsamen Viehherden sowie noch mehr Ruinen und verlassenen Dörfern. Gut sichtbar war die Tatsache, dass sich die georgische Bevölkerung weitestgehend in das Gebiet um Gali zurückgezogen hatte, während die Abchasier ihrerseits in den besser entwickelten Norden abgewandert waren. Es verblieb ein Gefühl der Leere, das selbst beim Passieren der Orte Ochamchira und Tkvarchal nicht verschwinden wollte. Nach zweistündiger Fahrt über eine wiederum schlecht reparierte Straße hatte man im Rayon von Gulrypsh erstmals wieder das Gefühl, in einem belebten Gebiet angelangt zu sein. Von nun an waren die Straßen gesäumt von Plakaten, die für neue Hotels, günstige Mobilfunkangebote oder auch gelegentlich für die russisch-abchasische Freundschaft warben.

Angekommen in Suchumi machte ich mich auf die Suche nach meinem Hotel, das ich bereits von Deutschland aus per Internet gebucht hatte. Es wurde von einem bekannten Geisteswissenschaftler geführt, der fließend deutsch und englisch sprach und lange Zeit in meiner Heimatstadt München gelebt hatte. Der Empfang in seinem modernen kleinen Hotel in unmittelbarer Nähe der Strandpromenade war herzlich und professionell, und nach einer willkommenen Dusche machte ich mich auf den Weg, die Stadt zu erkunden. Mein erster Abstecher

führte mich zum Außenministerium, denn dort muss jeder visumpflichtige Besucher vorsprechen, um sein bereits zuvor online bewilligtes Visum zu bezahlen und abzuholen. Schon am Eingang des Gebäudes fühlte man sich in längst vergangene

Zeiten zurückversetzt: Eine ältere Dame an einem Schalter verlangte nach meinem Reisepass, um mir einen "Propusk", zu deutsch "Passierschein", auszustellen. Dieser erlaubte mir, ein Stockwerk höher zu gehen und das Büro der Leiterin der Konsularstelle zu betreten. Dort angekommen, teilte man mir mit, die Dame sei gerade in der Mittagspause, ich müsse deshalb später wiederkommen. Beim Verlassen des Gebäudes musste ich meinen Propusk natürlich wieder abgeben, und als ich eine Stunde später erneut vorsprach, bekam ich einen neuen Propusk. Seitdem weiß ich, warum es in Abchasien keine Arbeitslosen gibt. Immerhin war die zuständige Dame nun verfügbar, und nach einer Bareinzahlung bei einer russischen Bank am anderen Ende der Stadt erhielt ich beim meinem dritten Besuch im Ministerium (Propusk!) endlich mein Visum.

Nachdem das erledigt war, gönnte ich mir ein wohlverdientes Mahl in einem Restaurant entlang der Strandpromenade, die voll und ganz in der Hand russischer Touristen und einheimischer Souvenirhändler war. Ich genoss den gebratenen Fisch, den geräucherten Käse und das Nationalgericht "Mamalyga", eine Art Polenta aus Maisgrieß, die erstaunlicherweise unter gleichem Namen auch als Nationalgericht Rumäniens fungiert. Weniger delikats war das abchasische Bier der Marke "Suchum", das im Abgang eher an ein Treibstoffgemisch erinnerte. Gut gestärkt von dem reichhaltigen Essen ging es weiter mit der Sightseeing-Tour in der Stadt. Neben touristischen Attraktionen wie der romantischen Strandpromenade und dem einst weltberühmten und mittlerweile liebevoll wiederhergestellten Botanischen Garten ist Suchumi nachwievor geprägt von Wunden und Narben des Bürgerkriegs und des Verfalls. Die einst wohl mondänen Cafés auf den Stegen der Promenade sind verkommen zu Betonruinen, und das einstige Parlamentsgebäude der Abchasischen ASSR am "Platz der Freiheit" ist heute nicht mehr als ein gigantisches, fensterloses und ausgebranntes Hochhaus mitten in der Stadt - es ist wohl das größte Mahnmal an den Bürgerkrieg. Auch das im 20. Jahrhundert wissenschaftlich anerkannte Zentrum für experimentelle Pathologie, das sich nordöstlichen Ende der Stadt auf einer Anhöhe befindet, ist heute nur noch ein Schatten seiner selbst: Die dort vor sich hin vegetierenden Affen dienen keinem Experiment mehr, sie sind lediglich eine bemitleidenswerte Freizeitattraktion

für die einheimische Bevölkerung, die an Abenden und Feiertagen zu den Käfigen strömt und die Tiere ärgert oder mit Essensresten füttert.

Kulturell und politisch ist zumindest der nördliche Teil des heutigen Abchasiens zwar eng mit Russland verbunden, aber auch von einem tiefen Unabhängigkeitsbestreben beseelt. Zwar sind viele Aushänge, Werbetafeln und Publikationen in russischer Sprache gehalten, doch die vorherrschende Alltagssprache, in der die Einheimischen kommunizieren, ist unüberhörbar Abchasisch. Aus den Lautsprechern in der Stadt strömt abchasische Musik, und auch das staatliche Fernsehen sendet vornehmlich in abchasischer Sprache. Russisch ist nur dort die Lingua Franca, wo die Stadt fest in touristischer Hand ist.

Für den nächsten Tag, der gleichzeitig mein letzter in Abchasiens sein sollte, buchte ich kurzerhand eine Tour bei einem der zahlreichen Reiseveranstalter, die ihr Programm an der Strandpromenade bewarben. Ich entschied mich für eine Fahrt zum Kloster Novy Afon mit einer anschließenden Besichtigung der dortigen Tropfsteinhöhlen sowie einiger kleinerer Sehenswürdigkeiten in der näheren Umgebung. Wie vereinbart fand ich mich am kommenden Morgen am Stand des Reisebüros ein, wo bereits ein Kleinbus auf mich wartete. Nachdem die ganze Reisegruppe aufgesammelt war (die bis auf mich ausschließlich aus russischen Urlaubern bestand), ging es Richtung Norden nach Novy Afon. Dort war die erste Station ein künstlicher Wasserfall, der offensichtlich ein beliebtes Fotomotiv bei den Touristen darstellte. Von dort aus führt ein leichter Anstieg hinauf zum Kloster Neu-Athos, das 1874 von russischen Mönchen gegründet worden war, die eine Alternative zu den überfüllten Klosteranlagen der Mönchsrepublik Athos in Griechenland gesucht hatten. Das Kloster, das derzeit komplett renoviert wird, macht von außen wie von innen einen imposanten Eindruck und ist sicher die kulturelle Hauptattraktion Abchasiens.

Die größte natürlich Attraktion Abchasiens liegt gleich nebenan: die Tropfsteinhöhlen von Novy Afon. Bereits 1975 wurden diese touristisch erschlossen, indem man ein Besucherzentrum sowie eine Metro-Linie errichtete, die die Touristen ins Zentrum des Höhlensystems verbrachte, das zu den größten seiner Art weltweit zählt. Nachdem die Reiseleiterin die Tickets für die Metro-Fahrt und die

anschließende Führung durch die Höhlen besorgt hatte, konnte man die verbleibende Wartezeit mit dem Kauf von Honig, frisch gepresstem Mandarinensaft oder abchasischen Musik-CDs an den umliegenden Verkaufsständen überbrücken. Dann führte der Weg zu den Waggons der schnuckeligen Berg-Metro, die die Fahrgäste einige hundert Meter weiter im Höhlensystem wieder ablieferte, wo bereits eine Führerin auf uns wartete und in den folgenden zwei Stunden durch die einzelnen Säle führte. Besonders interessante oder lustig geformte Stalagmiten- und Stalaktiten-Formationen wurden dabei beleuchtet und die aufkommende mystische Stimmung durch Musikbegleitung betont. Nach Beendigung der Führung wurden wir von der Metro wieder ans Tageslicht befördert, und der Kleinbus unserer Reiseleitung brachte uns zum letzten Abstecher des Tages, der zunächst zur Eisenbahnstation Psyrtskha führte. Dort passiert die Bahnlinie Sotschi-Suchumi, auf der heute bereits wieder regelmäßig Züge verkehren, einen malerischen Bahnhofspavillon sowie den Fußweg zur einer Grotte, in der der heilige Simon im ersten Jahrhundert n.Chr. gelebt haben soll. Der Wanderpfad dorthin führte entlang eines Flusses, in dem gläubige Reisende baden, um sich, der Legende glaubend, von ihren Sünden reinzuwaschen. Mit der anschließenden Rückfahrt nach Suchumi endete mein letzter Tag in Abchasiens.

Am nächsten Morgen widmete ich mich zunächst noch dem Souvenirkauf für die Daheimgebliebenen - die Auswahl hierzu war in Anbetracht der Touristenmassen jedenfalls groß genug. Danach machte ich mich auf dem Weg zum Bahnhof von Suchumi, wo sich auch sämtliche Marschrutkas mit Zielen an allen Ecken und Enden Abchasiens aneinanderreichten. Schnell war das benötigte Fahrzeug mit der Zielangabe "Gal" in der Windschutzscheibe gefunden, und nach kurzer Wartezeit setzte sich der gut gelaunte Fahrer in Richtung des Hauptwohnortes der georgischen Minderheit in Abchasiens in Bewegung. Etwas wehmütig blickte ich zurück, da ich es in der kurzen Zeit nicht geschafft hatte, alle Sehenswürdigkeiten zu besuchen. Es steht also ein weiterer Besuch Abchasiens an, bei dem dann eine Fahrt zum Ritsa-See, ein Tag am Strand von Pitsunda und Gagra sowie eine Bergwanderung bei Pskhu nicht fehlen dürfen.

Die Fahrt nach Gali ging dieses Mal schneller als die Hinfahrt mit dem Bus, doch am Hauptplatz des Ortes traf mich dann das gleiche Schicksal wie bereits zwei Tage zuvor: Wieder einmal wollte die Marschrutka Richtung Grenzübergang Enguri einfach nicht voll werden. Ich resignierte erneut und zahlte den Aufpreis für die Taxifahrt. An der Grenze angekommen stempelte der abchasische Grenzbeamte lediglich kurz mein Visum ab und entließ mich auf meinen Fußweg zurück über die Brücke nach Georgien. Am dortigen Grenzposten erregte ich zunächst großes Interesse bei den Polizisten und weiteren georgischen Offiziellen, die sich in ihrer Funktion nicht zu erkennen gaben. Mit großem Interesse klickten sie sich durch die Fotos auf meiner Digitalkamera und blätterten

in meinen in Abchasien gekauften Büchern. Offensichtlich wurde ich jedoch nach der etwa halbstündigen Prozedur als harmlos eingestuft und durfte mich auf den Rückweg nach Zugdidi machen. Dort verbrachte ich den Rest des Tages mit einer Besichtigung des Dadiani-Palastes und genoss ein pikantes und köstliches Menü in einem mingrelischen Restaurant, bevor ich mich auf den Rückweg zum Bahnhof machte, um den Nachtzug zurück nach Tbilisi zu besteigen. Zum Erstaunen meiner georgischen Freunde hatte ich also die Reise nach Abchasien tatsächlich überlebt. Und ich würde es jedem, der die ganze kulturelle Vielfalt Georgiens kennen lernen möchte, empfehlen, diese Reise ebenfalls zu unternehmen.

Marco Brey

რეცენზიები

აქ თუ იქ?

მოქმედი პირები: ბატონი კ.
ბატონი უ.
ბატონი ი.

- შემდეგი (ყვირის)
- გამარჯობა.
- თქვენი სახელი.
- უკაცრავად, სად ვარ?
- გამწვებ პუნქტში.
- და სად მივდივართ?
- იცით სადაც!
- არ ვიცი (თავისთვის). თქვენ ვინ ხართ?
- ბატონი კ.
- ბატონი კ. ?
- დიას, ბატონი კონტროლიორი.

- და რას აკონტროლებთ?
- ხალხის რაოდენობას.
- ეს ხალხი სადმე მიდის?
- დიას.
- სად?
- თავს ნუ იკატუნებთ, თითქოს არ იცოდეთ.
- ხომ გითხარით, არ ვიცი თქო.
- იქნებ, თქვენ მითხრათ?
- ყველა ჯოჯოხეთში მიდის.
- ეს როგორ? მეც იქ უნდა გამიშვათ?
- დიას.
- რატომ? მე ხომ არაფერი დამიშავებია?
- ამას მე არ ვწყვეტ. მე ბატონი კ. ვარ.

- აქ რაღაც შეცდომაა!
- არ არსებობს!
- როგორ თუ არ არსებობს?
- აქ შეცდომა არ არის.
- როგორ თუ არ არის?
გამორიცხულია!
- აქ ყველაფერი იდეალურია.
- იდეალური?! კაცს ჯოჯოხეთში მიშვებთ და ეს არის იდეალური?
- დიახ. (უყურებს და ფიქრობს)
თქვენ, ალბათ ბატონი უ. ხართ.
- საიდან მიხვდით?
- ამას რა მიხვედრა უნდა?
- როგორ თუ რა მიხვედრა! საიდან მიხვდით, რომ ბატონი უმუშევარი ვარ?
- ბატონი უმუშევარი კი არა, ბატონი უიღბლო!
- რატომ უიღბლო? მე ბედი ხშირად მწყალობს.
- სად, კაზინოში?
- კი, ერთხელ დიდი ფულიც მაქვს მოგებულა.
- მერე, რა უქენით იმ ფულს?
- გახარებული გამოვვარდი კაზინოდან და მანქანამ დამარტყა.
- ხალხი არ იყო ქუჩაში?
- კი, ყველა მოცვივდა ჩემს გარშემო.
- მერე, ვერ გიშველეს?
- ვერა, რადგან ჰაერში აყრილ ფულს იჭერდნენ.
- ეგრეა, ერთი სული აქვთ როდის მოკვდება კაცი, რომ მისი ქონება დაიტაცონ.
- ესე იგი, მე მოვკვდი?
- დიახ.
- ხო, მაგრამ მე მომკლეს: მანქანა დამეჯახა. ასე რომ, აქ რაღაც შეცდომაა. ადამიანი, რომელსაც კლავენ სამოთხეში მიდის.
- მართალია, მაგრამ რადგან მანქანა უსულო საგანია, მას არ შეეძლო მოეკალით. გამოდის, თქვენ თვითონ დაეჯახეთ მანქანას, რაც თვითმკვლელობას ნიშნავს.
- რაო? თვითმკვლეელი?! მე ხომ ცხოვრება მიყვარდა! მოგზაურობას

ვაპირებდი.
- ბარსელონაში ნამყოფი ხართ?
- არა, და ყოველთვის მინდოდა მისი ნახვა.
- ხოდა, ნახავთ. გაუდის აშენებულია ნახევარი ჯოჯოხეთი.
- გაუდის?
- ხო, ისიც ხომ ტროლეიბუსს დაეჯახა და აქ მოხვდა.
- ბარსელონა ბოლოსთვის მქონდა დატოვებული. ყოველთვის მინდოდა საჰარას ნახვა.
- ბატონო უ.
- დიახ, ბატონო კ.
- ახლა ჩემს დავთარში ვიყურებოდი და მართლაც ძალიან უიღბლო ხართ.
- რატომ?
- იმიტომ რომ, სიაში 665-ე ხართ. ჯოჯოხეთის კანონით კი, ყოველი 666-ე პირი თავისუფალია.
- ანუ, ჩემს შემდეგ ვინც შემოვა, მას გაათავისუფლებენ?
- დიახ, ეს ასეა.
- გამოდის, ვინმე საშინელი დიქტატორიც რომ შემოვიდეს, მაინც გაუშვებთ?
- რა თქმა უნდა, მაგრამ ჯერ ესეთი შემთხვევა არ ყოფილა.
- ბატონო კ. (პაუზა) წარმოიდგინეთ, რომ ახლა ჩემს შემდეგ სამყაროს რომელიმე ტირანი შემოვიდეს. (პაუზა) წარმოიდგინეთ? (ბატონი კ. წარმოიდგენს) ხოდა, ეს სისხლისმსმელი ადამიანი უნდა გაათავისუფლოთ თქვენ, ბატონო კ.?
- დიახ.
- ბატონო კ., მე უკვე ვხედავ, თუ როგორ შედიხართ თქვენ ისტორიაში.
- როგორ?
- როგორ და, თუ თქვენ ამ კარებში შემოსულ საშინელ დიქტატორს, ჩემს მაგივრად გაუშვებთ ჯოჯოხეთში, მაშინ თქვენ ის ერთადერთი ადამიანად იქნებით, ვინც ამდენი წლის განმავლობაში აღვირახსნილ დიქტატორს ჯოჯოხეთში გაამწყვებს.
- რა ჭკვიანურია! და თქვენ რას

იზავთ?

- მე აქვე დავიმალება და ამ ისტორიულ მომენტს იქიდან შევხედავ. (ბატონი უ. გადის)

- შემდეგი.
- გამარჯობა.
- თქვენი სახელი.
- ბატონი ი.
- ბატონი ი.?
- დიას, ბატონი ილბლიანი, მე 666-ე

ვარ.

- 666-ე?
 - დიას, ჯოჯოხეთის კანონით, ყოველი 666-ე თავისუფალია.
 - თქვენ საიდან იცით?
 - ერთხელ გამიმართლა და 666-ე ვიყავი, იმის შემდეგ რამდენი აქ მოვხვდი, კარებთან ვიმალება და ხალხს ვითვლი, რომ 666-ე შემოვიდე.

- თქვენ კანონს არღვევთ.
- არა, უბრალოდ მე სხვებზე უკეთ ვერკვევი კანონებში და ჩემს სასარგებლოდ ვიყენებ.

- კი მაგრამ, სხვებს შანსიც არ აქვთ, რომ კანონებში გაერკვიონ.

- არც არის საჭირო, მხოლოდ ერთეულები ცხოვრობენ კარგად.

- თქვენ ალბათ გინდოდათ

გეთქვათ: „ცხოვრობენ მარად“.

- არა, ერთ დღეს მომბეზრდება და

მეც გავყვები ამ ხალხს ჯოჯოხეთში. თუმცა, ახლა ნამდვილად არ შემიძლია.

- რატომ?
- აი, ჩემს წინ რომ კაცი შემოვიდა, მას მანქანამ დაარტყა, რომელსაც მე ვმართავდი. ასე რომ, არ მინდა ახლა შარი ჯოჯოხეთში.

- თქვენ კაცი მოკალით.
- ეს შეიძლება ნებისმიერს მოსვლოდა, თან მე თვითონ საჭეს თავი დავარტყი, ისე დავატორმუხე და აქ მოვხვდი.

- თქვენც თვითმკვლეელი

ყოფილხართ.

- თვითმკვლეელი? რა სისულელეა!

- აბა, საჭე თავისით ხომ არ

დაგეტაკათ?

- კარგით, მოვრჩეთ ამ სულელურ საუბარს და გამათავისუფლეთ.
 - ვერა, თქვენ 665-ე ხართ.
 - სტყუით, ზუსტად დავითვალე და ისე შემოვედი. ჩემს წინ იყო 665-ე და წავიდა.

- არ წასულა.
- რატომ?
- თქვენ გიცდიდათ.
- რა იცოდა, რომ მე ვიყავი?

დამინახა?

- არა, ისტორიულ მომენტს

უყურებს.

- სად არის?
- იქ იმალება. დაუუძახო?
- არა!
- რატომ?
- რა საჭიროა?
- იქნებ რაიმე დაემართა?
- რა უნდა დამართნოდა? ალბათ

სპეციალურად არ გამოდის.

- რატომ?
- შეიძლება ეშინია.
- რისი უნდა ეშინოდეს?
- ჩემი დანახვის, რომ კვლავ არ

მოვკვლა.

(კულისიდან ისმის ხმა)

ბატონი უ. – არავის არ მეშინია.

ბატონი კ. – ბატონო უ., რატომ არ გამოდიხართ?

ბატონი უ. – გავიჭედე.

ბატონი ი. – ახლა ცდილობს რაიმე მიზეზი მოიფიქროს, რომ მე არ შემხვდეს.

ბატონი კ. – ბატონო უ., მართლა გეშინიათ ბატონ ი.-სთან შეხვედრის?

ბატონი უ. – ერთი აქედან გამოვძვრე და მერე ნახავს ბატონი ი., რა ილბლიანიც არის.

ბატონი კ. – ბატონო ი., მემგონი თქვენი საქმე არც ისე კარგად არის.

ბატონი ი. – კარგით რა, თქვენ გგონიათ მასთან შეხვედრის მეშინია?

ბატონი კ. – მე ეს არ მითქვამს

ბატონი ი. – უბრალოდ, ძალიან არასასიამოვნო ტიპია. ერთხელ შევხვდით და იმის მერე გადამეკიდა, თავს არ მანებებს.

ბატონი კ. – კი მაგრამ, თქვენ ხომ მას მანქანა დაარტყით?!
ბატონი ი. – ძველ ნაცნობში ამერია, რომლის დანახვასაც ვერ ვიტან.
ბატონი კ. – გამოდის, ძალით დაეტაკეთ.
ბატონი ი. – დიახ, ოღონდ მე ბატონ უ-ს კი არ დავეტაკე, არამედ იმ ჩემს ძველ ნაცნობს.
ბატონი კ. – რომელიც, ბატონი უ. აღმოჩნდა.
ბატონი ი. – დიახ.
ბატონი კ. – მთელი ჯავრი ბატონ უ.-ზე ამოიღეთ.
ბატონი ი. – ნაწილობრივ.
ბატონი უ. – (კულისიდან) მეც ნაწილობრივ ამოვიღებ ჩემს ჯავრს შენზე.
ბატონი კ. – ბატონო ი., ვფიქრობ კარგად არ დამთავრდება ბატონ უ.-სთან შესვედრა.
ბატონი ი. – აბა, რა ვქნა?
ბატონი კ. – სჯობს, მე გამომყვეთ.
ბატონი ი. – თქვენ ესე ფიქრობთ?
ბატონი კ. – თქვენი დროც მოვიდა, ბატონო ი.
ბატონი ი. – იცით, მე იმდენი რამ მინდოდა გამეკეთებინა.
ბატონი კ. – არა უშავს, იქ ახალ ცხოვრებას დაიწყებთ.
ბატონი ი. – იქ?
ბატონი კ. – გაუდის ქალაქში.
ბატონი ი. – სად?
ბატონი კ. – ბარსელონაში. ნამყოფი

ხართ?
ბატონი ი. – კი, სამჯერ.
ბატონი კ. – მართლა?
ბატონი ი. – მაგრამ ყოველთვის მინდოდა მეოთხედ მენახა.
ბატონი კ. – მაშინ, წავიდეთ.
ბატონი ი. – კარგი, მე თანახმა ვარ.
ბატონი კ. – აი, იქ გადით. მე კი, ბატონ უ.-ს დავემშვიდობები.
(ბატონი ი. გადის)
ბატონი კ. – ბატონო უ. თქვენ თავისუფალი ხართ.
ბატონი უ. – (კულისიდან) არ მინდა თავისუფლება!
ბატონი კ. – როგორ? თქვენ 666-ე ხართ, შეგიძლიათ საპარაში იმოგზაუროთ.
ბატონი უ. – (კულისიდან) გადავიფიქრე, მინდა ბოლოდან დავიწყო სურვილების ასრულება, ბარსელონას ნახვა მსურს.
ბატონი კ. – დრო აღარ მაქვს, უნდა წავიდე, ხალხი მელოდება. კარგად ბრძანდებოდეთ ბატონო უ.
(ბატონი კ. გადის)
(შემოდის ბატონი უ.)
ბატონი უ. – თავისუფალი ვარ. (პაუზა) ახლა რა ვქნა?

30 მაისი, 2009
იოსებ ბაკურაძე

ინფორმაცია

Au-Pair -ის პროგრამით ჩამოსულ ახალგაზრდებს, რომლებსაც აქვთ შეპითხვები მათი უფლება-მოვალეობების შესახებ, შეუძლიათ დაუკავშირდნენ სათვისტომოსთან არსებულ საინფორმაციო ჯგუფს შემდეგ ნომრებზე:

0176 23346015 (პარამენი),
0176 22640247 (თინათინი),
0179 4998874 (ნინო)

ან ელექტრონული ფოსტით: info@satvistomo.de

ფეხები

ქალი მანქანას აჩერებს და მძღოლს სთხოვს, წყნობაში ამოვიდეს და ჩამომიყვანო. - თუ შეიძლება სელისგული მაჩვენებთ, - ეუბნება მძღოლი. ქალი სელისგულს აჩვენებს. - უაზრი, დაჭეჯი, წავიდეთ, - ეუბნება მძღოლი. - რაღომ მაყვარდობდით სელისგულზე? - ეუბნება გზაში ქალი. - თქვენს სელისგულზე ჩანს, რომ ძალიან დიდხანს იყოფხლებით. - მერე რა? ეგ რა შეაშინა? - მუხრუჭები არ მივაწვს.

სანაწობზე დაშმაყიას ჩემოდანს უჩიოვდა. - რა გაქვს ჩემოდანში? - ეუბნება მებანა. - ძაღლის საჭმელი, უფროსი. - გახსენი. - დაშმაყიას ხსენს ჩემოდანს, რომელიც გაწვინდა უცხოური სიგარეტებით, უბრალოებით, ძვირფასი სუნამოებით და ა.შ. - და შენ მამყვარებ, - ეუბნება მებანა, - რომ შენი ძაღლი ყველაფერს ამას შეჭამს? - არ შეჭამს და ქე აღენდა ის.

საქვარითი მანქანა ქუჩაში ფეხით მოხარული მხუჯ ქალს დაეჭვება. ჰოლოციელმა შემთხვევით ადგილზე მიიჩინა: - რაღომ არ დასაბნალებ? - ეუბნება მძღოლს ჰოლოციელი. - არ მინდოდა შეშინებოდა.

ქუთისელი თევზს აჭერს. ერთი ხელში წიგნი უჭირავს, მეორეში - ჩაქუჩი. უსალოვდება ახალგაზრდას. - რას აყეობ, ბიძიკო? - თევზს ვაჭერ ჩემი მეოთხით. - რაფრას, გაფრავებ ყველაფერს? - რაფრას და, ა, წიგნი, თევზები ძან წიგნის მოყვარულენი არიან. ამოყოფს თევზი თავს წყლიდან წიგნის სათაურის წასაყოფად, ვრეყავ ჩაქუჩს და ვხლი. - და ბევრი შეაქვდა მასობე? - შენ მეოთხე რამეც ხარ.

- გაიგე? ჩვენმა გოგამ გოგო გადაარჩინა. საწყალი, მღონარეში აღჩიბოდა და ამოიყვანა. ერთი უკანასკნელი უკილოდ შეიშინა. - და უმყოფილას ჩვენი გოგამ? - ეგ არ ვიცი, მაგრამ მღონარისაყენ გახედვა აღარ უნდა.

- როდის აღმოაჩინეთ, რომ თქვენი მანქანა მოიპარეს? - ეუბნება ინჰექციური დანაწარმებელი.

როდესაც რესტორნიდან გამოვიდა, ჩავჭეჯი, უარი მივხურე, გასაღები გადავწვინა, რომ უნდა დავძინა, ვხედავ, მანქანა აღარაა...

მხაფიანი ანსტრუქციონისე დაქონდა. ცოცხალს მას ცოლის დაქალი ეხეუმრა. ქალენი საჭიროად განმარტოვდნენ. - როგორი ქმარი შეგვავდა? - ეუბნება დაქალი ახალგაზრდას. - მშვენივრად ავანყვიო საქმე. ეგ ხაფავს, მე საღალს ვამზადებ. მერე იხყება საინტერესო ჰროციელი: ვცდილობთ, გავარტყვიო - რა დახაფა მან და რა გავაყვიო მე.

ჰინველუტასელი დამა თანაყვასელი ლიკას მიამართავს: - ლიკა, როცა გავბრდებით ცოლად გამოიყვიენ? - არ გამოვა. - არ გიყვარვარ? - უი, მაგრამ მარც არ გამოვა. - რაღომ? - იმიტომ, რომ ჩვენს ოჯახში ყველანი თვინისანებე ქონდადენიან. მაგალითად, დედაჩემი მიამჩემს გაჭყვა ცოლად, ბენა - ბანყს, იცილას ბიძას...

- რას ჰგავს, უაზრი, ეხ? ბიჭმეცქეხი და ასე მაგარი შეიძლება? - ყვარის გენი ეძვენად. - რაღონა მაგარი, ბაწონი? - მოჩინს ოცილანსე. - ბუხლად 15 წეოთა, ვუხვამ დახან მთელი ძალით, წაღეთ უყან. - უი, ველარ წავიდებ, ბაწონო, უყვე გაგიღესაჭინათ და...

ცხენში: - ბიჭო, ბახყვა, რომ წინანახონ, ხეოთ ძმა მყავსო, რაღომ არ მოღანს ხანახავად? - ზედამხედველენი არ უშვებენ უამერეტიდან.

ახალი ჰარლამენწარი: - რა ყოფილას, უაზრი ეს ჰარლამენწი, ხელ სხდომასზე უნდა იჭდე. - აჰა, რავა გგონია, ბიძა? - დაწყევლას ღმერთმა, სხდომიდან რომ გამოვდივარ, ქული აღარ მექვვა თავზე!

ლექორი რენამაწვასი. სახწარადოდ ხიხილს გადახმას საჭიროებს. - მე გადავუხსამ, - გამოცხადდა ერთ-ერთი მისი სეყუდენწი. - დიმილოვარ, რა სეყუდენწი გყოლათო, თვინონ შემოთავახათ თვინი ხიხილი. - მოაშინეთ აქედან, მაგან გამაშირო ხიხილი!

**მასწავლებელი ჩემი სამშობლოს სურნელი,
სურნა ან მინდა.**

**სიღვწესლეს ვინღი მთლიანად, ტაც ან უნდა
პანადიდსურლად ვსურღეს ჩვენს ღმრში, სამშ-
ობლს სურნელს ვრ გაცვიღი. სამშობლს იყიდ-
მა, მისი სურნელი ვი ანა.**

**სურნელი მანც აქ ტჩემა, გამცატილუ-
ბელ სივტეში, ნასამშობლსაბჭე...**

ღთაბ ქილამე

გვირფასო გამომცემებო,

**შურნალ „ქართულის“ რედაქცია გაცნობებთ, რომ
2010 წლის იანვრიდან შურნალის წლიური ღირებუ-
ლება შეადგენს:**

გერმანიაში - 27 ევროს

გერმანიის შარბლებს გარეთ - 31 ევროს

ჩვენი ზახუნოშია ამეჩიყაში გამომავალი ქახთული გაზეთი „მამული“

**გერმანიის ქართული სათვისტომოს ორგანო
გამოიცემა 2005 წლის ოქტომბრიდან**

**Das Organ des Georgischen Vereins in Deutschland e.V.
Herausgegeben seit Oktober 2005**

**ღაფუქნაბაი-გაომცაბაი:
ბახმანიის ქახთული სათვისტომო**

სახედაქრო ჯოღაია:

ნინო საბელაშვილი (მთ. რედაქტორი)

თინათინ ჩითინაშვილი (რედაქტორი)

ნინო დალაქიშვილი

ნინო ცხომელიძე-დეპერეშიდტი

ეკატერინე ცირიკაშვილი

გერმანიის მისამართი

**Georgischer Verein in
Deutschland e.V.
c/o Leri Datashvili
Roemerhofweg 51c
85748 Garching b. München**

დაგვიკავშირდით:

ტელ.: 0711/12 28 97 26

ელ. ფოსტა: qartuli@satvistomo.de